

PROGRAMA FORALES BIZKAIA 2023

**PODEMOS
EZKER ANITZA/IU
BERDEAK EQUO
ALIANZA VERDE**

LA FUERZA DE LO PÚBLICO
PUBLIKOTASUNAREN INDARRA

elkarrekin

Podemos

**ezker
anitza**

**Alianza
Verde**

ELKARREKIN PODEMOS- IU FORU PROGRAMA

BIZKAIA 2023

HURBILEKO POLITIKA

Podemos Euskaditik oso ondo dakigu zein garrantzitsua den hurbiltasun-politika, gure eguneroko bizitzan zuzenean eragiten diguna, gure auzoetan, gure herri eta hirietan. Hor garatzen da gure egunerokotasuna. Politika eraldatzailea izatea nahi badugu, badakigu gauza txikiez arduratu behar duela eta gauza txikiez gauza handietara iritsiko garela.

Podemos Euskadiren udal eta foru programak, hurrengo udal eta foru hauteskundeetarako, tokikotasunaren, hurbiltasunaren eta gertutasunaren garrantzia jasotzen du, politikak herritarrekiko harremanetan inoiz galdu behar ez duena. Politikak beren komunitateetan pertsonen bizi-kalitatea hobetzeko balio du, eta benetako demokrazia parte-hartzailea sustatzeko.

Podemos Euskadik bere programan hainbat neurri zehatz proposatzen ditu pertsonen bizi-kalitatea hobetzeko, garapen jasangarria eta tokiko ekonomia sustatzeko; neurri horiek zure udalerriko eta lurraldeko benetako beharretara egokitzen dira, eta herritarren parte-hartzea sustatzea eta gure tokiko erakundeei eta gure zerbitzu publikoei balioa ematea dute helburu.

Ondo bizitzea merezi duzu. Eta hori lortzeko beharrezkoa da zuri axola zaizuna eta kezkutzen zaituena agenda politikoetan egotea. Zure orde best batzuek erabaki ez dezaten, proiektu plural eta inklusibo batekin bat egitera gonbidatzen zaitugu. Gogoan zaitugu merezi duzun Bizkaia lortzeko.

EREDU ERALDATZAILE BERRIA

Kudeaketa publikoaren ikuspegi integrala duten herri eta hirien eredu eraldatzailea proposatzen dugu, tokiko garapena ulertzeko moduan aldaketa sakona eragin nahi duena, gizarte bidezkoa, parte-hartzailea eta iraunkorra sustatzeko helburuarekin. Pertsona guztiak modu duinean bizitzen direnean.

Podemos Euskadiko herri eta hirien eredua demokrazia parte-hartzailearen, justizia sozialaren eta ingurumen-iraunkortasunaren printzipioetan oinarritzen da. Horrek esan nahi du foru-politikek diseinatuta egon behar dutela herritarren parte-hartze aktiboa bermatzeko erabakiak hartzerakoan, desberdintasunak murrizteko eta zerbitzu publikoetarako sarbide unibertsala sustatzeko, ingurumena eta baliabide naturalak babestuz eta enplegu duina eta egonkorra sortzea sustatuko duen eredu ekonomiko jasangarri eta tokikoaren alde eginez.

Laburbilduz: **BIZKAIA** bizigarria, bidezkoa eta demokratikoa proposatzen dugu. Herriak eta hiriak **guztientzat**.

FORU EREMUAREN PROGRAMA 2023

A) BIZKAIA BIZIGARRIA

Bizkaia bizigarria, pertsonen duintasunez, erosotasunez eta segurtasunez bizi ahal izateko baldintzak eta zerbitzuak eskaintzen dituen. Ondo konektatutako udalerriekin, lurralde-antolaketa onarekin eta biztanleriaren garraioaren doakotasunerantz doana. Gune berde gehiago dituen Bizkaia, hirigintzaren garapenaren eta ingurumena, ondare kulturala eta arkitektonikoa babestearen eta errespetatzearen arteko orekarekin.

LURRALDE IRAUNKOR BATEN ALDE, LURRALDEAREN ANTOLAMENDU IRAUNKORRA

1. Hiri-espazio inklusiboak diseinatzea, gizarte-kolektibo guztientzat pentsatuak, baita kalteberenentzat ere, hala nola zaintza-lanak egiten dituzten pertsonentzat, hurbileko zerbitzuak eta mugikortasuna sustatuz eta genero-ikuspegia hiri-plangintzan txertatuz.
2. Baliabideen arteko sinergia, eraginkortasuna, pertsonentzako zerbitzuen kalitatea eta laguntza-mekanismoetarako sarbidea sustatzea, eskualde bakoitzeko foru-unitate administratiboak indartuz, bai modu presentzialean, bai teknologia berrien bidez.
3. Lurralde Plan Partzialak sustatzea, lurraldearen ikuspegi integralarekin, eta plan horiek egitean herritarren eta gizarte-erakunde eta -erakundeen parte-hartze aktiboa ziurtatzea. Zeharkako arazoak sartuko dira, hala nola mugikortasun iraunkorra, basoen kudeaketa, naturarako sarbidea edo elikadura-subiranotasuna.
4. Hiri-sakabanaketaren joera geldiaraztea, erabilera mistoko eremuak sustatuz, baldin eta bizitegi-eremuen eta ekonomia-, lan- edo zerbitzu-jardueretarako espazioen artean oreka badago. Herri eta hiri kohesionatuak diseinatzea, mugikortasun arrazionalagoa errazteko.
5. Bizitegi-ahalmenak udalerrien premiak gainditzeko dituen eremuak identifikatzea, horien komenigarritasuna berriz kontuan hartuta eta zona horiek desklasifikatuta, batez ere dentsitate txikitzeak jotzen direnak. Lurzoru urbanizagarri gisa kalifikatutako nekazaritza-lurak desklasifikatzea, nekazaritzako elikagaien jarduerak bultzatzeko gauzatu ez badira.
6. Konektibitate ekologikoa sustatzea eta lurraldearen zatiketa geldiaraztea, jarraitutasuna duten sareen bidez eta konektibitatea errazten duten (ekozubiak, lurpeko pasabideak, etab.) eta bide- eta trenbide-azpiegituren arriskua murrizten laguntzen duten neurriak ezarri.

7. Garraio integralaren lurralde-antolamendua sustatzea;

- Erabakiak hartzeko Koordinazio Erakunde bat sortzea, azterlanak eta proiektuak aurreratuz, eta, horrela, goi-mailako beste administrazio batzuen dirulaguntzak

galtzea saihestea.

- Benetako Garraio Agintaritza bat izatea garraio desberdinetako obrak egiteko, administrazio publikoen arteko gainjartzeak, bikoiztasunak eta interferentziak saihesteko, baita administrazio horietako bakoitzaren barruan ere.

- Garraio osoaren jarduera Plan Zuzentzaile integrala garatzea, ikuspegi orokor batekin.

8. Hiriguneetan ibaiak eta errekek birnaturalizatzea eta klima-aldaketaren aurrean herri eta hiri erresilienteagoak egitea. Uholde-arriskua duten lurralde-eremuetan berariazko neurriak ezartzea, eremu horietan hirigintza-garapenik ez gertatzeko plangintza baten bidez. Kontuan hartuko da, halaber, kostaldeko lerroetako hirigintza-plangintza, mende honetan itsasoaren mailak gora egingo duela aurreikusten baita.

9. Udalerriei laguntza ekonomikoa ematea bide publikoen eta bide-zortasunen inbentario eguneratua egiteko, ondare publikoa babesteko eta pasabide eta bideetan babesteko.

10. Industria-espazio zaharkituak eraberritzea, haien irudia eta bizilagunen bizitza fisikoa hobetzeko. Jarduera ekonomiko berriak ezartzeko erraztasunak ematea eta dagoeneko esku hartuta dauden lursail horietan azpiegiturak eraikitzeari lehentasuna ematea, lurzoru berriak okupatzea saihesteko.

11. Bizkaiko Foru Aldundiaren parte-hartze aktiboa sustatzea sektore pribatuak nekez berreskuratuko dituen lurzoru industrial kutsatuak eta abandonatuak erabiltzeko. Herri batzuk abandonatutako industrien hilerri bihurtzen ari dira, lur birjinak okupatzen jarraitzen duten bitartean.

INGURUMEN-KALITATEA

12. Konfort akustikoa hobetzeko eta zarata murrizteko proiektuak egitea, zarata-mapei eta zarataren aurkako ekintza-plan ekonomikoei buruzko legerian ezarritakoa betez.

13. Foru-errepideek eta -azpiegiturek tamaina txiki eta ertaineko herrietatik igarotzean sortutako zarata-arazoak arintzea. Herri horiek ahaztuta egon dira historikoki, eta zarata-arazo handiak izan dituzte. Bizkaiko Foru Aldundiak, azpiegituren kudeatzaile gisa, kalitate akustikoko baldintza egokiak bermatzeko duen erantzukizuna beteko du.

14. 25.000 biztanletik gorako hirietan kutsaduraren aurka (kimikoa eta akustikoa) borrokatzeko plan espezifikoak sustatzea, hiri-biztanleriaren osasuna eta segurtasuna hobetzeko, honako neurri hauek barne hartuta: oinezkoentzako eremuak eta berdeguneak (parkeak, lorategiak eta gerriko berdeak) zabaltzea, hiri-bideak sustatzea (oinetzkoentzako bide zabalak eta lehentasunezkoak, bide malguak eta zuhaitz-landaredia dutenak), ibilgailuentzako abiadura 30 km/h-ra mugatzea, eremu jakin batzuetan izan ezik ("30 Hiriak"), eta zarata-mailak zorrotz mugatzea, oro har, baina, bereziki, bizitoki- eta atsedeen-guneetan.

15. Hondakinen kudeaketari eta kutsadurari buruzko araudiaren zaintza eta jarraipena indartzea, zehapen-mekanismoak ere indartuz eta arinduz, ahal den neurrian pertsonen osasuna eta segurtasuna eta ingurumena babesteko.

16. Lurraldean dauden substantzia kimiko arriskutsuak kontrolatzeko, murrizteko edo ezabatzeke neurriak ezartzea, hala nola Lindanoa zabortegetan eta zingiretan, edo nekazaritzako lurzoruetan eta ibaietan pestizida eta ongarri gehiegi egotea.

17. Auzitegi Nazionalak irregularizat jo duen Petronorreko koke-planta eraisteko eskatzea, eta Meatzaldeko eskualdean airearen kalitatea neurtzeko ekipoak eta kabinak handitzea hori eraitsi arte.

KLIMA-ALDAKETAREN AURKAKO BORROKAREKIN KONPROMETITUTA

18. Ingurumenarekin eta klima-aldaketaen aurkako borrokarekin konprometitutako erakundea sustatzea:

- Erosketa publiko arduratsua bultzatzea, hitzarmenetan klausula sozial eta berde berriak sartuz.
- Helburuak, ekintzak eta jarraipen-adierazleak ezarriko dituen lan-plan bat egitea, Jasangarritasun Energetikoaren Legea betetze aldera.

- Barneko eta kanpoko komunikazio-estrategia bat garatzea, administrazioaren funtzionamenduan ingurumen-ohiturak eta -jardunbide egokiak ezartzeko eta lurralde osora zabaltzeko.

19. Aurrezte eta energia-eraginkortasuna bultzatzea, udalerriekin koordinatuta, lurraldeko sektore guztientzat (industria, administrazioa, eraikuntza eta zerbitzuak), kontsumoa gutxitzearen, iturri berriztagarri eta jasangarrietatik sortutako energiaren erabileraren eta autokontsumoaren bidez. Jasangarritasun Energetikoaren Legean aurreikusitako neurriak eta tresnak abian jartzea.

20. Zerbitzu publikoekin eta/edo garraio publikoarekin lotutako azpiegituren finantzaketa eta eraikuntza lehenestea, interes pribatuei erantzuten dietenen edo mugikortasun-eredu sostengaezin eta iraganekoa sustatzen dutenen aurrean.

21. Garraio, Mugikortasun eta Lurraldearen Kohesio Sailaren inbertsio publikoa ikuskatzea, Bizkaiko herri eta eskualdeen arteko oreka berrezartzeko. Era berean, inbertsioa hiri handietara ez mugatzea bermatuko duten estrategiak prestatuko dira, herri eta hiri ertainen errealitatea kontuan hartuta.

22. Azpiegitura berriak dagoeneko esku hartuta dauden espazioetan proiektatzea, ahal den guztietan, eta ez naturguneetan.

23. Azpiegiturak eta zerbitzuak lurralde-antolamenduaren ikuspegitik planifikatzea. Eskualde mailako ekipamenduak eta azpiegiturak indartzea, baliabideak partekatzeko eta kalitatezko zerbitzu eraginkorrak bermatzeko. Dauden ekipamenduak funtzio anitzeko espazio bihurtzea.

24. Biodibertsitaterako sentikorrak edo kalteberak diren BNGeko, Natura 2000 Sareko eta paisaia berezi eta kulturaletako eremuetan eta Intereseko Eremu Ez Babestuetan (Batasunaren Intereseko Habitat Naturalak edo Hegaztientzako Eremu Garrantzitsuak) beharrezkoak ez diren azpiegiturak, urbanizazioak eta esku-hartzeak eraikitzea eragozte.

NATURA-INGURUNEAREN KONTSERBAZIOA

25. Lurraldearen kontserbazioa sustatzea, paisaiaren, turismo iraunkorraren eta bizi-kalitatearen arloko erreferente bereizle gisa. Ingurumen-hezkuntzako eta kontzientziazio publikoko programak babestea landa-eremuetako balio naturalei buruz.

26. Nerbioi ibaiaren estuarioari eta Bilboko metropoli-eremuari lotutako natura-balio handiko eremu bat sortzea, Kantauri itsasoko eremu garrantzitsuenetako bat, Europako hiri handi gehienetan eta Gasteiz (Salburua) eta Donostia-Irun (Plaiaundi) metropoli-eremuetan gertatzen den bezala.
27. Espezie exotiko inbaditzaileen aurkako lurralde-ekintzako planak garatzea. Animalia-espezie inbaditzaileen kasuan, ez da hiltzearen alde egingo, baizik eta gatibutza eta ugaltze-kontrolaren alde egingo da.
28. Espezie Mehatxatuen EAEko Katalogoan dauden espezie mehatxatu guztientzako kudeaketa-planak egitea, eta onartutako kudeaketa-planetan ezarritako neurriak gauzatzea.
29. Baso-suteen aurkako babes- eta defentsa-planak diseinatzea, beharrezko arrisku-eta kalteberatasun-ebaluazioak egin ondoren, baso-suteak izateko arrisku handiko edo lehentasunezko babeseko eremuak zein diren zehaztu ahal izateko.
30. Bizkaiko Parke Naturalen Erabilera eta Kudeaketa Zuzentzeko Planak eta Natura 2000 Sareko guneen ezaugarriak betetzeko behar diren baliabide ekonomikoak eta giza baliabideak bermatzea, biodibertsitatearen eta ikerketaren kontserbazio-eremuak indartuz, legezko betebeharrak betez eta nazioarteko estandarren esparruan.
31. Onura Publikoko Mendietako partzuergo aktiboari buruzko informazioa eguneratzea, eta horiek pixkanaka kudeaketa publikorako berreskuratzeko prozedura bat ezartzea.
32. Erabilera Publikoko Mendiak garai berriekin bat etorritik kudeatzea, klima-aldaketa arintzeko eta horretara egokitzeko ezarritako irizpideetatik eratorritako kudeaketa-irizpide eta -helburu berriak barne hartuta, bai eta baso-habitat autoktonoen kontserbazio-egoera ona lortzeko dagokionez ezarritakoak ere, bereziki Batasunaren intereseko habitatzat jotzen direnak.
33. Natura-ingurunearen kudeaketa publiko/pribatuko ereduak bultzatzea, herritarrek natura-balioen plangintzan eta kudeaketan parte har dezaten, hala nola, lurraldearen zaintzan, edo unean uneko akordio eta hitzarmenetan. Mendi Babesleen erregistroa egitea. Baso-azalera berronkatzea eta dibertsifikatzea, askotariko mosaiko bat osatuz hainbat espezieren eta baso autoktonoren belardi, larre eta ekoizpen-landaketekin, eta baso-monolaborantzen hedadura handi handiak mugatuz.

MUGIKORTASUN ETA GARRAIO PUBLIKO SOZIAL ETA JASANGARRIA

34. Garraio multimodala sustatzea, non mugikortasun modu ekologikoenak sustatzen diren, hala nola oinezkoena, txirrindulariena eta trenbideena, eta errepideko, aireko, itsasoko eta ibaiko garraioa modu osagarri gisa kokatzea.

35. Bizikletaren eta garraio publikoaren arteko intermodalitatea erraztea, trenbideko garraioa eta autobusa bizikletarenera egokituz, geraleku eta geltokien ondoan bizikletentzako aparkaleku seguruak ezarriz, eta garraio publikora bizikletekin eta patineteekin sartzeko baimena emanaz.

36. Lurralde-eremuko bidegorri seguruen sare bat garatzea, landaguneak hiriguneekin eta garraio publikoko lineak industrialdeekin eta periferiako lantokiekin lotzeko.

37. Bide Segurtasuneko Planean patinete elektrikoen eta antzeko beste garraiobide batzuen zirkulazioa arautzea, espaloiak ibilgailuz askatzeko eta ibilgailuen zirkulazioaren artean ahokatzeko.

38. **Bizkaibus** erabat publikatzearen alde egitea, azpikontrataziorik gabe. Autobusa da Bizkaiko garraio kolektiboko baliabide nagusia metroarekin batera, baina lurralde osoan lan egiten duena da eta oraingoz lurraldeko herri gehienak egituratzen dituen bakarra da.

39. Mugikortasun eskubidea bermatzea lurraldeko herritar guztiei, haien bizilekua edozein dela ere, eta arreta berezia jartzea mugikortasun murriztua duten pertsonen.

40. Bizkaiko Mugikortasun Agintaritzan hitza ematea garraio publikoaren kontsumitzaileen eta erabiltzaileen elkartei, partaidetza publikoko mekanismoen bidez.

41. Bizkaiko Mugikortasun Agintaritzak koordinatutako mugikortasuneko eskualde-planak garatzea, eskualde-guneak elkarren artean lotu ahal izateko eta lurralde-garapena deszentralizatzen laguntzeko.

42. Garraio publikoaren doakotasunerantz aurrera egitea. Txartel bakarraren erabilera zabaltzea Bizkaiko garraiobide guztietarako. Neurri horrek kontuan hartuko du garraiobide guztien arteko aldaketek doakoak izan behar dutela, enpresa operadore guztiek tarifa berberak eskaini behar dituztela, tarifak erabiltzaile bakoitzaren errenta pertsonalera/familiarrera egokitu behar direla. Helburua beti izango da egungo garraio publikoaren sarea bere osotasunean mantentzea edota hobetzea.

43. Trenbide-sare konbentzionala modernizatzea eta hobetzea, herritarrei trenbide hurbila eta kalitatezkoa eskaintzeko, lurraldea egituratzeko eta herritar guztien mugikortasun-premiari erantzuteko.
44. Autobideetan eta hiriburueta sartzeko autobietan ibilgailu publikoentzako errei eskusiboak nola garatu aztertzea.
45. Eskualdeko hiriburueta sarrerako gune zehatzetan, lurralde-eremuko garraio publikoko sareekin lotuta, disuasio-aparkalekuen egokitasuna aztertzea. Inola ere ez dira diseinatuko garraio publikoaren kaltetan.
46. Errekalde auzora doan Metro Bilbaoko 4. linea eraikitzen laguntzea.
47. Geltoki intermodal, funtzional, irisgarri eta autoenergetikoa bultzatzea SARRATUn, eskualdeko garraio publikoak barne hartuko dituen.
48. Auzo-taxiaren proiektu pilotuak abian jartzea biztanleria sakabanatua duten landa-eremuetan, hurbilen dauden hiriguneetara eta ekipamendu publikoetara hobeto joateko.
49. Landa-inguruneeko garraio publikoko zerbitzuen eskaintza hobetzea, landa-eremuko biztanleei aukera emanez oinarritzko zerbitzuetara berdintasun-baldintzetan iristeko, adinagatik, dibertsitate funtzionalagatik edo baldintza fisikoengatik behar duten gizarte-kolektiboek zerbitzu horietarako sarbidea erraztuz.
50. Santurtziko metroaren linea zabaltzea Meatzaldearekin lotzeko, eta ADIFekin eta Estatuko agintariekin akordio batera iristea Meatzaldeko Renferen linearen eta Enkarterriko FEVEren linearen maiztasunak hobetzeko, horretarako trenbidea bikoizteko aukera kontuan hartuta. Tren-sare horiekin ontzi-aldaketak erraztea autobus-trukagailuko geltokien bidez, hala nola Urbinagan projektatutakoaren bidez eta maiztasunak koordinatuz. Urbinagako intermodaleko obrak ahalik eta lasterren hastea.
51. Uda garaian kostaldeko eta hondartzetako guneen garraio publikoaren bidezko konexioa indartzea, eremu horietako trafikoa, garraio pribatuaren erabilera eta aparkalekuen beharra murrizteko, kostaldeko inguruneetan eremu naturalak lehengoratu ahal izateko.
52. 3514 Bilbo-Gernika linea luzatzea eta Ea udalerriraino iristea, maiztasunari eutsiz. Horrek inguruko herrien (Kortezubi, Gauteigiz, Arteaga, Ibarrangelua eta Elantxobe) komunikazioa hobetzen lagunduko luke, garraio pribatuarekiko mendekotasun txikiagoa ahalbidetuz.

53. Bide azkar, errepide edo hiri-saihesbide berrien eraikuntzari eta/edo handitzeari luzamendu bat ezartzea, aldez aurretik horiek ekonomian, gizartean eta ingurumenean izango duten eraginari eta etorkizunean garraio pribatua txikiagoa izango den premiari buruzko azterketarik egin gabe. Proiektu berriak herritarren partaidetzarako eta kontsultarako prozesuen mende jartzea.

HONDAKINEN KUDEAKETA ARDURATSUA

54. Hiri-hondakinak kudeatzeko eta tratatzeko sistemaren auditoria osoa abian jartzea, bereziki Zabalgardi plantarena, makillajerik eta tranparik gabeko nahitaezko birziklatze-tasak behingoz bete daitezen, Europako arauditik eratorritako metodologiaren arabera. Gardentasun-lan batean, galdara-labearen eta berreskuratze-galdararen funtzionamenduaren ordutegi xehatuaren erregistroko datuak eta gas-turbinaren eta lurrunturbinaren sorkuntza elektrikoaren publikoak eta irisgarriak izango dira.

55. Erakunde publiko eredugarriak lortzea. 3 arauak aplikatzea: murriztea, berrerabiltzea eta birziklatzea, eta azterketa xehatu bat egitea, foru-instalazioen benetako egoera eta aurrezpen eta efizientzia energetikoaren arloan duten hobekuntza-potentziala ezagutzeko.

56. Hondakinaren Europako hierarkia aplikatzea, "0 hondakinaren" helburua lortzeko. Hondakinak biltzeko sistemen aldeko apustua egitea, hondakinak murrizten, berrerabiltzen eta birziklatzen laguntzeko, eta erraustea eta zabortegetan pilatzea azken aukera gisa uztea.

57. Sortzapenagatiko ordainketa abian jartzea. Hondakinaren prebentzioa eta birziklapena sustatzen duten hondakinak zabortegetan uzteko eta errausteko eragiketei tasak eta murrizketak aplikatzea. Berrerabiltzeko edo birziklatzeko prestatutako produktu eta materialen erabilera sustatzeko neurri fiskalen erabilera sustatzea.

58. Kontratazio publiko iraunkorra bermatzea, hondakinaren kudeaketa hobea sustatzeko eta birziklatutako produktuak eta materialak erabiltzeko.

59. Hondakinak tratatzeko teknika erabilgarri onenak erabiltzearen alde egitea. Birziklatzeko eta birabriefikatze teknologia aurreratuarekin ikerketari eta berrikuntzari laguntzea.

60. Ekodiseinuan eta produktu-zerbitzu sisteman oinarritutako negozioetan ekintzailatza bultzatzea. Zaharkitze programatuaren aurkako borroka. Berrerabilerarekin (bigarren eskua) eta konponketarekin lotutako jarduerak sustatzea. Berroneratzearen eta birziklatzearen azpisektoreko enpresak sortzen lagunduko duten neurriak ezartzea.

61. Zaborraren ekoizpena murriztera bideratutako kontzientziazio-kanpainak garatzea (ontziratu gabeko erosketa, gehiegizko paketatzea murriztea, etab.). Urtero kanpainak egitea herritarrak eta enpresak inplikatzeko eta kontzientziatzeko energia-baliabideak urriak eta finituak direla.

ANIMALIEN ONGIZATEA

62. Bizkaia animalien ongizateko lurralde izendatzea. Horrek berekin dakar dirulaguntzak kentzea eta baliabide material publikorik ez ematea animalien sufrimendu fisiko edo psikologikoa dakarten ikuskizunak antolatzeke. Jai horien abolizioa bultzatzea, herri-kontsulten eta elkarriketa sozialeko prozesuen bidez.

63. Abeltzaintzako ustiategietan animalien ongizateari buruzko kanpainak eta araudia betetzen dela bermatzeko kontrol handiagoak sustatzeko ekimenak sortzea.

64. Fauna basatia hartzeko zentroei baliabide nahikoekin laguntzea eta, behar izanez gero, eskualde desberdinetan berriak irekitzea aztertzea.

65. Animaliak hartzeko zentroak diruz laguntzea eta hobetzea, konfiskatu edo abandonatuz gero babesteko, zentro horietatik animaliak lagatzea sustatuz, hiltzearekin alderatuta.

66. Bizkaiko udaletan CES metodoaren aplikazioa bultzatzea, sustatzea eta zabaltzea, informazio-kanpainak sortuz eta aurrekontu-partidak bideratuz metodoa aplikatzen gutxienez urtebete daramaten udalerriei laguntzeko.

B) AUKERA BERDINTASUNA BERMATZEN DUEN BIZKAIA JUSTUA

Bizkaia justua izan daiteke soilik pertsona guztiei eskubide eta zerbitzu publiko eta sozialetarako sarbidea bermatzen badie. Oinarrizko eskubideak eskuratzea, hala nola osasuna, hezkuntza, etxebizitza, energia edo enplegua, pribilegioa ez diren udalerriak nahi ditugu. Enplegua sortuko duten eta enplegua kalitatezkoa eta egonkorra izango duten herriak eta hiriak nahi ditugu Euskadin. Jendeak geratu nahi den eta ahal duen Bizkaia.

B.1) ESKUBIDE SOZIALEKIN KONPROMETITUTAKO BIZKAIAREN ALDE

GIZARTE-ZERBITZUEN SISTEMA PUBLIKO INDARTSUA⁶⁷. Gizarte-zerbitzuen kalitatea bermatuko duen kudeaketa publikoko eredu bat defendatzea eta garatzea, publikatzea eta zuzeneko kudeaketa baloratuz, zerbitzu horiek ematean zerbitzuaren narriadura, asistentzia-kalitate baxua eta lan-baldintza txarrak dakartzaten merkantilizazioa lehenestea saihestuz.

68. Bizkaiko Foru Aldundiak politika publikoen arloan garatutako politiken, estrategien eta programen eraginkortasuna ebaluatzea. Gizarte-zerbitzuen mapak berrikustea, Foru Aldundietan gizarte-zerbitzuen erabiltzaileek parte hartzen duten ebaluazioekin.

69. Inbertitzea, Gizarte Zerbitzuen Zorroa gutxieneko zerbitzuen esparru izan dadin eta haratago joateko apustu politikoa egin dezan, gizarte-zerbitzuen sistema arinagoa, malguagoa, baliabidez hornitua eta herritar guztientzako arreta bermatuko duena sortuz (edo garatzen lagunduz).

70. Nahikotasun ekonomikoa eta baliabide material eta giza baliabide egokiak ematea gizarte-zerbitzuen sistema osoari, prekarietate-egoera guztiak estali ahal izateko. Oinarrizko beharrezanezi eta gizarte-kohesioari erantzuteko gizarte-gastuak lehentasuna izan behar du aurrekontuetan.

71. Mendetasunerako eta desgaitasunerako prestazio ekonomikoetara bideratutako zuzkidura ekonomikoak handitzea, egoera ekonomikoarekin bat etorritz.

72. Erakundeen arteko eta sailen arteko koordinazioa indartzea, beren ibilbidean zerbitzu ez-finantzarioak eskuratzeko beharra duten pertsonen zailtasun burokratikoak izan ditzaten eta ibilbideak pertsonen egokitu dakizkien, eta ez alderantziz.

73. Eremu soziosanitarioa sendotzeko apustua egiteko tresnak ezartzea, eta udalerrietatik lankidetzarako tresnak eta formulak zabaltzea, elementu eta erakunde berberak dituzten sail, zerbitzu eta eskubideen arteko koordinazio egokia bermatzeko.

74. Foru eremuan hirugarren sektoreko erakundeekin elkarriketa soziala indartzea, zerbitzu publikoen parte-hartzea eta elkarlana sustatzeko formula gisa.

75. Eskubide sozialen eremuan zerbitzu publikoak ematearekin zerikusia duten lizitazio, itun, dirulaguntza eta kontratazioek eskaintza teknikoa 70/30 ratioan lehenesten dutela bermatzea.

GIZARTE-ZERBITZUETARAKO ESKUBIDEA BERMATZEA.

76. Balorazio-tresnak eta sarbide-irizpideak birformulatzea, gizarte-zerbitzuetara sartzeko eskubidea bermatzeko.

77. Informazioa eta gizarte-zerbitzuetarako sarbidea erraztea, oztopo administratiboak eta burokrazia kenduz, sarbide-izapideak sinplifikatuz eta informazioa formatu eskuragarrietan emanez. Arreta-protokoloak aztertzea, arintasuna errazteko.

78. Lau hilean behin gizarte-zerbitzuetarako sarbideari buruzko informazio-kanpainak sustatzea. Komunikabideekin lankidetzan aritzea, gizarte-zerbitzuen beharra eta eguneratzea modu positiboan ikusarazteko.

HAURREN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

79. Haurren interes gorenaren lehenestea politika publiko guztietan. Haurren eta nerabeen interes gorenaren erakundearen politika publiko guztietan txertatuz. Funtsezkoa da kontuan hartzea haurren eta nerabeen interes gorenaren zeharkakotu nahi dugula erakunde publiko guztietan, genero-ikuspegia zeharkakotu egiten den moduan.

80. Foru-arau guztien ordenantzekin batera doan arau-inpaktuaren azterketaren memorian haurren gaineko eraginari buruzko txosten bat sartzea, Unicef-ek gomendatzen duen bezala.

81. Haurrak babesteko baliabideak Bizkaiko errealitateetara eta beharretara egokitzea, azpiegitura eta giza baliabide espezializatu nahikoak eta eraginkorrak erabiliz, gizarte-zerbitzuen babesa behar duten haur eta nerabe guztiei duintasunez erantzuteko.

82. Tutoretzapeko haur eta nerabeen egoitza-harreraren sarea berrikustea eta indartzea, lan-eredua egungo beharretara egokitzeko, indarrean dagoen legeriara egokituta, familiekiko lan-ikuspegia zabalduta, haurrak erruduntzat jotzen ez dituen esku-hartze eredu batetik abiatuta.

83. Haurrak zaintzeko egoitza-sarean 0 eta 6 urte bitarteko haurren beharretara egokitutako egoitza-zerbitzu espezializatuak sartzea.

84. Gizartekintza eta gizarteratze sailen arteko koordinazio egokia bermatzea, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko sisteman hasitako prozesuen jarraitutasuna bermatzeko, horretarako bideratze-protokolo bat diseinatuz eta garatuz.

85. Emantzipazio-etxebizitzaren sarea indartzea, bai eta emantzipazioari laguntzeko Aldundiaren tutoretzapean egon diren gazteentzako etxebizitza- eta prestakuntza-programa espezifikoak ere. Gizarte- eta lan-arloko prestakuntza eta integrazioa bultzatzea.

86. Arreta goiztiarreko zerbitzu bat bermatzea Bizkaian, haurren beharren arabera, eskatutako arreta-denborei eta espezialitateei dagokienez.

87. Edozein motatako haurren tratu txarrak eta abusuak prebenitzea eta modu eraginkorrean esku hartzea, erakundeen, gizarte-erakundeen, osasun-zentroen, ikastetxeen, haurrak zaintzeko sarearen eta abarren koordinazioarekin.

88. Haurrak eta nerabeak haien zaintzaz arduratzen diren pertsonen egindako indarkeria matxista mota guztietatik babesten direla ziurtatzea, eta, horretarako, beharrezkoak diren legegintza-, administrazio-, gizarte- eta/edo hezkuntza-neurri guztiak hartzea, ez errepikatzea prebenitzeko, modu egokian artatzeko, babesteko eta bermatzeko, bai eta erreparazioa ere, Haur eta Nerabeen Eskubideei buruzko Konbentzioak eta bisita- eta zaintza-eskubideak bermatzeko Istanbulgo Hitzarmenak ezarritakoa kontuan hartuta.

DESGAITASUNA DUTEN PERTSONEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

89. Desgaitasuna baloratzeko gaur egun dagoen tresna ebaluatzea eta aldatzea, errealitate berrietara egokitze eta haren eraginkortasuna hobetzeko, balorazio-zerbitzuei prozesuak arintzea ahalbidetuko duten baliabide ekonomiko gehiago emanez.

90. Egoitza-baliabide eta eguneko baliabide nahikoak martxan jartzea, desgaitasuna duten gazteei inoren laguntza behar duten adinekoentzako baliabideetan arreta ematea saihesteko.

91. Bizkaiko eskumenen esparruan aniztasuna barneratzeko hezkuntza- eta sentsibilizazio-programak garatzea.

92. Bizimodu independentearen eredua sustatuko duten estrategiak, planak, programak eta baliabideak ezartzea, desgaitasunen bat duten pertsonen askatasunez aukeratutako bizi-sistema bat izateko duten eskubidea bermatuz. Horretarako, laguntzaile pertsonalaren prestazioa eta bizitza independenteko programa berriz diseinatuko dira, pertsonen eskaera eta beharretara egokituz.

93. Erakundearen komunikazioa formatu eskuragarrietan bermatuko duten programak garatzea, pertsonen informazioa eta parte-hartzea erraztuko dutenak, batez ere zerbitzuen eta baliabideen diseinuan, bai eta lehendik dauden ebaluazioan ere, irisgarritasun unibertsalera bideratuta.
94. Laneratzen laguntzeko programak diseinatzea, enpresa-ehunarekin lankidetzan.
95. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen sexu- eta ugalketa-eskubideak aitortu, babestu eta erraztuko dituzten programak sortzea.
96. Dibertsitate funtzionala duten emakumeei arreta emateko zeharkako politikak ezartzea eremu guztietan.
97. Aisialdi inklusibora bideratutako estrategiak eta programak garatzea, batez ere desgaitasuna duten haur eta nerabeentzat, oporraldietan arreta berezia jarritz.

GAZTEEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

98. Gazteen emantzipazioa sustatzea, lurraldeko gazteen egoera hobetzeko hainbat ardatz izango dituen Foru Plan bat sortuz: etxebizitza, enplegua, hezkuntza, aisialdia eta gizarte-babesa. Generoaren aldagaia dimentsio guztietan hartuko da kontuan, Bizkaiko gazteen emantzipazioa bermatzeko eta laguntzeko. Plan horrek garatzeko behar besteko aurrekontu-zuzkidura izango du.
99. Enplegu duina eta eskubideduna bultzatzea: beharrezkoa da Gazte Enplegurako Foru Plan bat sortzea, hiru ardatz nagusi izango dituen: aholkularitza eta laguntza enplegua sortzeari dagokionez, betiere kontuan hartuta enpleguaren eta prestakuntzaren behar espezifikoak Lurraldearen gainbeheran dauden eremuetan, lehentasunez aprobetxatuz enplegu berdeko lanpostu berriak sortzea.
100. Gazte guztiek ikasteko aukera dutela ziurtatzea, garraiorako laguntzak bermatuz eta hura erabiltzeko baldintzak hobetuz.
101. Gazteen asoziazionismoa eta gazteen inplikazioa babestea. Gazteek beren jarduerak modu autoantolatu eta arduratsuan garatzeko espazioak erraztea, aisialdiko estilo alternatiboak eta fisikoak sustatuz, pertsona gazteak autokudeatzeko eta elkartzeko espazioak garatzeko.

102. Proiektu eta zaletasun komunak dituzten gazteen topaketak sustatzea, eta topaketa horietatik sortzen diren elkarte-ekimenetarako beste leku batzuekin trukeak erraztea.

ADINEKOEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA:

103. Gazteen eta adinekoen artean *cohousing*-esperientziak abian jartzea, gazteen emantzipazioa lantzeko, eta, aldi berean, elkartasuna eta belaunaldien arteko harremanak lantzea gizarte-hezkuntzako langileekin, bizikidetza sustatzeko eta abian diren esperientzien jarraipena egiteko.

104. Adineko pertsonen errealitateen diagnostikoa egitea, bakarrik bizi direnengan eta/edo mendetasun-egoeran daudenengan arreta jarritz. Beren egoerara egokitutako neurriak ezarriko dituzte, behar duten adinekoen bakardade- edo abandonu-egoerak murrizteko.

105. Laguntza-programak garatzea adinekoen bakardadeari aurre egiteko, komunitatearen garapena sustatzen duten aisialdiko eta bizikidetzako espazio integralen bidez.

106. Adinekoen bizitza aktiboa bultzatzea, autonomia handiagoa eta espazio partekatuak erabiltzea ahalbidetzen duten programak aplikatuz, eta bizitza independentea eta garapen komunitarioa sustatzen duten zerbitzuak eta baliabideak eskuratuz.

107. Zainketa-politika egokia, hurbila, eraginkorra eta eskubideetan oinarritua garatzea, adineko pertsonak, mendekotasuna dutenak eta/edo mugikortasun murriztua dutenak beren ohiko lekuetan bizi ahal izateko eta beren behar, nahi eta interesetara egokitutako beharrezko zerbitzuak eta baliabideak izateko.

108. II. eta III. mailako mendetasuna duten pertsonen etxeko zainketak arautzea, haien zaintza etxez etxeko zaintzako langileek egiten dutenean. Etxeko lan-egoeran dauden langileak, kasurik onenean. Horretarako, familia-inguruneke zainketetarako eta profesionalak ez diren zaintzaileei laguntzeko prestazio ekonomikoak eta Laguntza pertsonalerako prestazio ekonomikoak arautzen dituzten foru-dekretuak aldatuko dira, gutxienez oinarrizko bi elementutan: figura horiek zaintza-agente gisa sartzeara eta zenbateko ekonomikoak birdefinitzea, kontratazioa baldintza duinetan egin ahal izateko eta kalitatezko zainketak bermatzeko.

109. Familia inguruneko zaintzearako prestazio ekonomikorako (FIZPE) mendekotasun-mailaren arabera ezarritako zenbatekoak % 50 handitzea, zaintza-lana aintzatesteko.

110. Udaletako etxez etxeko laguntza-zerbitzuarekin koordinatuta, zaintzako talde profesional bat abian jartzea, adinekoei, desgaitasuna duten pertsonei eta mendekotasuna dutenei laguntza, jarraipena eta etxez etxeko arreta emateko, baita FIZPEen hartzaileak ere, kalitatezko zaintza bermatuz.

111. Adinekoei behar adinako arreta duina bermatzea, gizarte-zerbitzuen zorroko zerbitzuak indartuz eta baliabide berrien sorrera zabalduz.

112. Adinekoen parte-hartzea bultzatzea, informazio-sistemak formatu irisgarrietan txertatuz, hala nola irakurketa errazean edo bideo eta infografiaren bidez, eta adinekoen beharretara egokitutako partaidetza-organoak sortuz.

113. Adineko emakumeak indarkeria matxista mota guztien aurrean prebenitzeko, babesteko eta erreparatzeko neurriak ezartzea, adineko emakumeak elkartzeko neurriak indartuz, eta zerbitzu publikoetako profesionalei detekziorako eta laguntzarako prestakuntza emanez.

114. Gizartea sentsibilizatzea adineko emakumeei eragiten zaizkien indarkeria matxista moten existentziaz, neurri handi batean oraindik ezkutuan dagoen fenomeno bati buruz desnaturalizatzeko eta kontzientziazteko.

115. Hirugarren adinekoekin zerikusia duten politika publikoak ebaluatzeko mahai bat sartzeara, erabiltzaileen eta senideen elkarteak osatua, bai eta parte hartzeko prest dauden eta borondatea duten erabiltzaileen elkarteak osatua ere. Mahai horretan erakundearen ordezkaritza egongo da, etengabeko ebaluazioa egiteko eta elkarriketarako bidea izateko, zerbitzuak hobetzeko eta erabiltzaileen beharretara egokitzeke.

116. Egoitzetan egiten diren ikuskapenen behaketa parte-hartzailea ahalbidetzea, politika publikoak ebaluatzeko mahaiko erabiltzaileen eta senideen zati adierazgarri bat bertaratzea erraztuz; era berean, mendekotasuna eta desgaitasuna dutenentzako egoitza publikoetan zein pribatuetan ikuskapenak egitea proposatu ahal izango dute.

117. Dirulaguntzen programak abian jartzea, etxebizitzak mugikortasun- eta/edo mendekotasun-premietara egokitzeke eta ohiko ingurunean jarraitzea helburu dutenak, betiere pertsonaren erosteko ahalmenari baldintzatu gabe.

118. Irabazi-asmoa duten enpresek emandako egoitza-baliabideak publikatzea, ituntzeko egungo baldintzak amaitu ondoren. Horretarako, berariazko erakunde bat sortuko da, legegintzaldiko 4 urteetan zehar lan-egutegi bat izango duena.

POBREZIA-EGOERAN ETA/EDO GIZARTE-BAZTERKERIAKO EGOERAN DAUDEN PERTSONEN ESKUBIDEEKIN KONPROMETITUTA

119. Esku hartzeko ikuspegi bat ezartzea, pobrezia- eta bazterkeria-egoerak sortzen dituzten egitura ekonomikoak eta sozialak zalantzan jartzeko.

120. Erakundeen arteko eta sailen arteko koordinazio eraginkorra ezartzea, batez ere osasun-sistemei, etxebizitzari, enpleguari, hezkuntzari, gizarteratzeari eta diru-sarrerak bermatzeari dagokienez, garapen-prozesu integralak errazteko.

121. Pobreziaren eta bazterkeriaren aurka borrokatzeko tresnak eta baliabideak ikertzeko eta ebaluatzeko neurriak ezartzea, gizarte-eragileekin, gizarte-mugimenduekin eta unibertsitate publikoekin lankidetzan, bazterkeria larriaren aurkako borrokan eta pobreziaren kronifikazioan etengabe hobetzeko, gardentasunerako eta parte hartzeko. Zerbitzuak erabiltzen dituzten pertsonen iritzia kontuan hartzen dituzten estatistika eta azterketa zehatzagoak falta dira.

122. Estatistika egokiak eta hobetuak izatea Bizkaiko enpleguko pobreziaren eta prekarietatearen mapa erreala ezagutzeko, adierazle guztietarako sexuaren arabera bereizitako datuak dituztenak, eta, edonola ere, gure lurraldeko emakume pobretuen kausa eta behar espezifikoak erantzuteko aukera ematen dutenak.

123. Gizarte-bazterketa baloratzeko dagoen tresna ebaluatzea eta aldatzea, errealitate berrietara egokitze eta Bizkaian gizarte-bazterkeriako egoerak antzemateko eta baloratzeko eraginkortasuna hobetzeko, pertsonen garapen pertsonala eta soziala ahalbidetzeko.

124. Gizarte-bazterkeriako egoeran dauden pertsonentzako egoitzako eta egoitzakoak ez diren arreta-baliabideak indartzea eta zabaltzea, gaur egun gizarte-zerbitzuen zorroak zehazten dituen ratioen gainetik. Haurrei eta nerabeei modu gogorragoan eta atzeraezinagoan eragiten dien prekarietate-katea hautsi behar da.

125. Foru-eskumenen esparruan politika espezifikoak txertatzea, Bizkaian etxegabetasuna desagerraraztea ahalbidetuko dutenak, aurrekontu-nahikotasuna emanez.

126. Erakunde arteko eta zeharkako etxebizitza-politika bultzatzea, Etxebizitza Eskubideari aurre egiteko, pertsona orok etxebizitza duina izateko eskubide SUBJEKTIBOA bermatuta izan dezan. Udal- eta eskualde-aterpetxeak beharrezko neurritzat hartzen ditugu aldi baterako, pertsona orok eskubide hori Administrazio Publikotik bermatuta izan dezan, haien egoera ekonomikoa edo soziala edozein dela ere.

127. Etxebizitza gisa gaitutako etxeen eta higiezin poltsa bat sortzea (Azpiegiturak elkarteak Alokabideren esku jartzen dituen etxebizitzak barne), etxerik gabeko pertsonen erregistroekin gurutzatzea, babes sozialeko eta etxebizitza-eskubideko eredu bat ezartzeko, "[Housing First](#)" sisteman oinarritua, kasu bakoitzak behar dituen gizarte-zerbitzuekin batera.

128. Beste erakunde batzuen ekintzarekin batera espekulazioa geldiaraziko duten eta bizitokien alternatibak sustatuko dituzten neurri fiskalak eta legalak garatzea, etxebizitza galtzearen mehatxupearan dauden pertsonen eta familiei arreta ematea lehenesteko.

MIGRATZAILEEN ETA ERREFUXIATUEN ESKUBIDEekin KONPROMETITUTA

129. Migratzaileek eta errefuxiatuek eskubideak berdintasun-baldintzetan eskura ditzaten bermatzea, bizileku bakoitzeko herritartasunaren kontzeptua erreferentziatzat hartuta.

130. Bizkaiko lurralde historikoa CIErik (atzerritarrentzako barneratze-zentroak) gabe deklaratzeko.

131. Lan-protokolo bakarra sortzea harrera integrala eta kalitatezkoa egiteko, Euskadi harrera- eta igarotze-lurralde gisa definitzeko, homogeneoa eta euskal erakunde guztiek koordinatua. Beharrezkoa da Euskadiko migrazio-politikei koherentzia ematea eskumen-eremu guztietatik. Protokolo hau sortzea, adituen, erakundeen eta gizarte-mugimenduen parte-hartzearekin.

132. Lurraldean bizi diren pertsona migratuen parte-hartzea bultzatzea eta haien integrazioaren alde lan egitea, arreta berezia jarritz emakumeei, gazteei eta haurrei.

133. Bizkaiko Foru Aldundiaren kudeaketa propioko aurrekontu bateratuaren % 0,7ko gutxieneko aurrekontu-partida bermatzea, garapenerako lankidetzari eta nazioarteko elkartasunari begira, eta foru-baliabideekin laguntzea garapen-lankidetzan lan egiten duten erakundeen lana. Helburu horretara bideratuko den aurrekontu-bide argia ezartzea.

134. Foru Aldundiaren politika publikoetan koherentzia bermatuko duten mekanismoak diseinatzea eta ezartzea. Eta hegoaldeko gatazkak elikatzen dituzten Iparraldeko jardueren aurkako jarrera argia. Bizkaiko Foru Aldundia tokiko eta nazioarteko gizarte-mugimenduek sustatutako nazioarteko kanpainetara atxikitzearen egokitasunari buruzko herritarren kontsulta sustatzea, bai eta Giza Eskubideen Nazio Batuen Kontseiluan eztabaidatzen ari diren edo berretsi diren Nazioarteko Tratatuei buruzko sentsibilizazio-kanpainak egitea ere, haren edukia gizarteari ezagutarazteko.

135. Hegoaldeko herrialdeak indartzen laguntzea, honako hauen bidez:

- Beren prestazioak hobetzen laguntzea, teknikariak gaituz eta proiektuak batera finantzatzuz.
- Hegoaldeko toki-administrazioen eginkizuna babestea, garapen ekonomiko, sozial eta kulturalera eragile gisa indartzeko.
- Asoziazionismo eraldatzaileari laguntzea.

136. Hegoaldea proiektuak eta programak bultzatzea, ingurumen-krisiari aurre egiteko eta klima-aldaketaren, Iparraldetik Hegoalderako zor ekologikoaren eta elikagaien subiranotasuna nekazaritzaren ikuspegitik indartzeko estrategien garapena zeharka eta sektoreka integratzeko.

137. Esparru publikotik herritarren inplikazioa sustatzea lankidetzan eta elkartasunean, informazio- eta sentsibilizazio-kanpainen bidez, gizarte-mugimenduekin koordinatuta. Arreta berezia jarritz garapen-, gatazka-, elkartasun- eta lankidetzaz-azoei.

138. Hegoaldeko herrialdeen ikuspegi objektiboa eta beren kultura-nortasunekiko eta jendearen duintasunarekiko errespetuzkoa sustatzea, hausnarketarako eta elkartasunerako jarrerak bultzatzeko.

139. Herritarrak informatzeko, prestatzeko eta sentsibilizatzeko programak sortzea, giza eskubideen eta herritar inklusiboen alde. Horrela, arrazakeriari eta xenofobiari aurre egingo zaie, behar besteko aurrekontua izango dute eta haien eraginkortasuna eta egonkortasuna bermatuko dute. Horrela, bizikidetzak eraikitzen lagunduko da.

140. Kontrastatu gabeko informazioetan oinarritzen diren, zuzenean edo zeharka arrazismoa edo xenofobia sustatzen edo elikatzen duten erakunde eta komunikabideei finantzaketa publikoa ematea ahalbidetzen ez duten elementuak sartzea eta lankidetzat etetea.

141. Lurralde tolerantia eta laikia sustatzea, pertsona guztiek beren sinesmenak eta erlijio-praktikak izateko duten eskubide indibiduala babestuz, nahi izanez gero, eta erakunde publikoen izaera laikia bermatuz.

142. Garapen iraunkorra eta 2030 agenda betetzera bideratutako politika koherenteak garatzea.

143. Bidezko merkataritza eta kontsumo arduratsua sustatzea, bidezko merkataritzako lurralde-sareak sortuz. Merkataritza-establezimenduekiko harremana erraztuz, establezimendu horiek jardueran parte har dezaten lagunduz, merkatu eta azoketan espazioak erreserbatuz eta herritarrei ezagutaraziz.

B.2) JARDUERA EKONOMIKO IRAUNKORRA DUEN BIZKAIAREN ALDE

Jarduera ekonomikoa ez da berez helburu bat, pertsonen beharrei erantzuteko bitarteko bat baizik. Ildo horretan, beharrezkotzat jotzen dugu Bizkaian garatzen diren jarduera ekonomikoek jendearen eskubideak zaintzea, lan-baldintza duinak, aberastasunaren banaketa justua eta iraunkortasun ekologikoa bermatzea, azken batean, lurraldearen eta bertan bizi diren pertsonen zerbitzura jartzea.

JARDUERA EKONOMIKO IRAUNKORRA

144. Azterketa bat egitea eta, ondoren, “Bizkaia etorkizunera begira” plana egitea, Bizkaiko ekonomia garatu daitekeen eta garatu behar den sektore ekonomiko eta industrialetarako aukerak aztertzeke. Azterlan eta plan hori erakundeek gidatuko dute, eta inplikaturako eragile sozial eta ekonomiko guztiek parte hartuko dute.

145. Euskadi gizarte- eta ingurumen-konpromiso handiko enpresetan erreferente bihurtzeko apustua egitea. Horretarako, finantzaketa-mekanismoak eta neurri fiskalak jarriko ditugu martxan, gure produkzio-sektoreak estandar jasangarrietara (eta, beraz, nazioartean lehiakoragoetara) eta kalitatezko enplegura egokitzea eta berritzea bultzatzeko.

146. Bizkaiko enpresa estrategikoen akziodunetan kapital publikoa inbertitzeko bideragarritasun ekonomikoa aztertzea, zailtasunak izan zein ez. Apustu horren helburua ekoizpen-sarearen gaineko kontrol publiko minimoa bermatzea izango da, haren egonkortasuna bermatuz eta eskualdeei etekinak finkatuz. Enpresa estrategikotzat hartzen ditugu ekoizpen-katetik enpresa laguntzaileei, 200 langile baino gehiago dituzten enpresei eta/edo garapen teknologikoan punta-puntako enpresei lan-karga handia eragiten dietenak.

147. Klausula sozialak eta ingurumenekoak sartzea, ETEek eta kooperatibek kontratazio publikoetarako duten irisgarritasuna zigortzen duten oztopoak kentzeko, 2014/24/EB Zuzentzarautik eratorritako neurriak aplikatuz eta honako hauek ziurtatuz: eskaintzaren loteak banatzea, esleipendun bakoitzeko lote kopurua mugatzea, esperientzia edo kaudimena kentzea, eta bermeak kentzea edo murriztea.

EKONOMIA BERDEA, SOZIALA ETA SOLIDARIOA

148. Ekonomia sozial eta solidarioaren eta irabazi-asmorik gabeko hirugarren sektorearen sektoreetan kokatutako jarduera ekonomikoen garapena sustatzea.

149. Elkarriketa-mahai bat sortzea Ekonomia Sozial eta Solidarioko eta merkataritza txikiko erakunde eta enpresekin, politika publikoak elkarrekin eraikitzeko.

150. Hurbileko ondasunak eta zerbitzuak ekoizteko eta banatzeko tokiko proiektuak garatzen dituzten Ekonomia Sozial eta Solidarioko erakundeei laguntzea. Nekazaritzako produktu ekologikoen tokiko ekoizpen- eta banaketa-taldeak bultzatzea.

151. Erakundeen arteko lankidetza sustatzea, tokiko eta atzerriko inbertsioak gizarte- eta ingurumen-erantzukizuneko irizpideekin erakartzeko neurriak ezartzeko.

152. Bizkaiko Foru Aldundiaren sustapen publikoa (Bizkailur) berreskuratzea, kutsatutako lurzoruak lehengoratzeko eta jardunean jartzeko. Eredu aldaketan, administrazio publikoak ereduarekin predikatu behar du.

153. Ezagutzaren ekonomia bultzatzea: elkarlaneko ikaskuntza eta sareko lana sustatzea, jardunbide egokien, esperientzien eta ezagutza publiko eta irekiaren trukea errazteko.

EKONOMIA FEMINISTAREN ALDEKO APUSTU GARBIA – EKOFEMINISMOAREN ALDE.

154. Ekofeminismoaren aldeko apustua egitea, produkzio-eremuan eragiten diguten desberdintasun ekonomikoak desagerraraztea eta zainketen erantzunkidetasunaren alde egitea.

155. Zainketen demokratizazioa sustatzea, lurralde-eremu guztietan bizitza zuzenagoa eta iraunkorragoa antolatzeko: zaintzaren zentraltasun soziala aitortzea eta horien erantzukizuna gizarteratzea, zainketen erantzukizun publiko eta kolektiboari aurre egitea ahalbidetuko duen zainketen euskal sistema bultzatuz.

156. Gizonen eta emakumeen erantzunkidetasuna sustatzeko proiektuak bultzatzea etxean, familia-eredu guztietan. Etxeko lanak modu ekitatiboan egitea, baita foru eremuko sentsibilizazio- eta berrikuntza-programen bidez ere.

157. Lan-denbora erantzunkidea landu eta sustatuko duen plan estrategikoa bultzatzea, kontzilio prozesaketik haratago joateko eta alderdi demokratikoetan sakontzeko, hala nola erantzunkidetasunean eta lanean ehuntzen diren lan-harremanetan, lanean ematen dugun denboraren arabera. Plan horrek helburu eta adierazle identifikagarri eta ebaluagarriak izango ditu, sektore pribatuko nahiz publikoko enpresa publikoetan erantzunkidetasuna bideratuko duten antolamendu-kulturak ezartzeko, eta enpresen malgutasun handiagoaren mitoa irauliko dute, langileek beren denboraren gaineko kontrol txikiagoa berreskuratzearen truke. Kontrol horrek lanaldi partzialeko eta lanaldi osoko langileen eskubideak parekatzeko balioko du, eta arreta berezia jarriko du administrazio publikoek eta enpresek beren konpromisoak eta neurriak har ditzaten, lan-eremuan emakumeen sustapenari eta erantzunkidetasunaren sustapenari modu berezian eragiten dion prekarietate-egoera aldatzeko.

158. Zainketa-politika egokia, hurbila, eraginkorra eta eskubideetan oinarritutakoa egitea, adineko pertsonak, mendekotasuna dutenak eta/edo mugikortasun murriztua dutenak beren ohiko lekuetan bizi ahal izan daitezen eta beren behar, nahi eta interesetara egokitutako beharrezko zerbitzuak eta baliabideak izan ditzaten.

159. Foru esparrutik zainketen sektore ekonomikoa indartzeko apustua egitea, zaintzarako eskubidea blindatzeko helburu bikoitza ahalbidetuko duen sektore estrategiko gisa, eta, bestetik, sektore jasangarriak, desiragarriak eta begirada argiarekin pertsonen bizitza hobetzeko eta bizitzaren jasangarritasunean oinarritutako garapen eredu baterantz nola bideratu pentsatzeko.

160. Bizkaian dagoen ekonomia sozial eta solidarioaren sarea bultzatzea, emakumez osatutako kooperatibak sortzen laguntzeko edo laguntzeko lerro bat sortuz, lurraldean errotuta dauden hurbileko proiektuetarako, eta ikuspegi ekofeministatik.

161. Berrogeita bost urtetik gorako emakumeentzako eta gizarte-bazterketako arriskuan dauden emakumeentzako enplegu-plan espezifiko bat egitea. LANDA EREMUKO EMAKUMEEN eskubideak defendatzearen eta sustatzearen aldeko apustua.

162. Landa-ingurunean emakumearen ahalduntzea sustatzeko eta haren jardura ekonomikoa sustatzeko programak garatzea, enplegua sortzeko emakumearen aldeko diskriminazio positiboko neurriak barne.

163. Mankomunitateko teknikariekin edo talde espezializatuekin unitateak sortzen laguntzea, landa eremuko emakumeak/emakume baserritarrak ahalduntzeko planak garatzeko, emakume egokiek eta kalitatezkoak parte hartzeko mekanismoak sortzea sustatzeko, eragiten dieten politika publikoen diseinuan, jarraipenean eta ebaluazioan.

164. Genero-ikuspegia eta aniztasunari laguntzeko ikuspegia bermatzea, Foru Aldundiak kudeatzen dituen eta landa-garapenera eta nekazaritza eta abeltzaintzako sektorea garatzera bideratzen diren Europako funtsekin batera finantzatutako laguntzak ezartzean eta bideratzean.

165. Langileentzako prestakuntza-programak landa-inguruneen berariazko beharretara egokitzea, Foru Aldundiak kudeatutako Europako funtsekin finantzatutako prestakuntza-ekintzetan.

166. Ebaluazio bat egitea tokiko administrazioekin eta kasuan kasuko Landa Garapeneko sailekin lankidetzan, Bizkaiko Lurraldean emakume baserritarrek titulartasun partekatua eskuratzeko mekanismoen eraginkortasunaren diagnostiko integrala egin ahal izateko, Estatutua onartzen denetik gaur egun arte, eta Estatutua emakume gehiagok eskuratuko dutela bermatzeko beharrezkoak diren erreformak ezartzeko.

167. Emakume Baserritarraren Estatutuaren 17. artikularen garapena sustatzea. Artikulu horrek diskriminazio positiboko neurriak ezartzen ditu nekazaritza-lurren funtsetan kuotak esleitzeko, bai eta instalazio berriei laguntzeko programak ere, lehenetsitako kolektibo, gazte, emakume eta emakumeen kooperatiba gisa koka daitezen.

168. Nekazaritzaren sektorean emakumeak ordezkatzeko Emakume Baserritarraren Estatutuan jasotako irizpideak betetzen ez dituzten erakunde pribatu eta/edo sozialei dirulaguntzak eta foru-laguntzak baztertzeko neurriak ezartzea.

169. Auzolanak eta landa-ingurunean emakumeen autoantolaketa sustatzeko beharrezkoak diren azpiegitura publikoen eta baliabideen erabilera bultzatzea.

170. Zuzeneko laguntza-lerro bat sortzearen aldeko apustua egitea, jarduera soziokulturalak egiteko. Jarduera horien xedea da nekazaritzako mugimendu feministaren genealogia eta ikaskuntzak sustatzea eta ikusaraztea, eta LGTBIQ+ ikusgaitasuna sustatzea eta landa-eremuan edozein motatako diskriminazioaren aurka borrokatzea.

JARDUERA EKONOMIKOA ETA SALGAIEN MUGIKORTASUN IRAUNKORRA

171. Trena salgaien garraio nagusi gisa bultzatzea, ingurumen-, gizarte- eta ekonomia-balioagatik.

172. Salgaien Hegoaldeko Trenbide-saihesbidea garatzea, Santurtzitik Euskal Autonomia Erkidegoko trenbide-sare berriko tuneleraino (lehen AHT zena), fase bakar batean, ingurumen-inpaktuei irtenbide teknikoa eman ondoren. Tunel berriari erabilera duala emango zaio, Trenbide Sare osoari erabilera malgua eta osagarria emateko, bikoiztasunak saihestuz.

173. Hegoaldeko trenbide-saihesbidea, Euskal Autonomia Erkidegoko trenbide-sare berria (AHT) eta ADIFen trenbide-sarea (C-3 Urduña-Bilbo) lotzea.

B.3) KALITATEZKO ENPLEGUA DUEN BIZKAIAREN ALDE

LANGABEZIAREN ETA PREKARIETATEAREN AURKAKO BORROKA

174. Eusko Jaurlaritzaren eta udalerrien lankidetzarekin, azterlan zehatz bat egitea bultzatzea, erakundeek gidatuta eta inplikaturako gizarte-eragile guztien parte-hartzearekin, enplegua sortzeko eta garatzeko ikuspegiei buruz, gure produkzio-ereduaren trantsizioaren testuinguruan sortuko diren klima- eta energia-helburuetara egokitzeko. Azterlan horri “Bizkaia etorkizunera begira” deituko diogu, eta horri esker, sor daitezkeen enplegu berdearen zenbatespen zehatzak, egongo diren prestakuntza-beharrak eta agertuko diren dibertsifikazio ekonomikorako aukerak zehaztu ahal izango ditugu.

175. Eskualde bakoitzerako enplegu-plan espezifikoak egitea, “Bizkaia etorkizunera begira” esperientzian jasotako informazioan oinarrituta. Enplegu-plan horien barruan sartuko dira prestakuntza-neurriak, lanbide-birziklapenekoak, bultzada ekonomikokoak, enplegua sortzekoak eta gizarte-bermekoak eragindako sektore ekonomikoetako langileentzat. Plan osoak izango dira, eta gainerako erakundeekin eta gizarte-eragileekin koordinatuta egingo dira. Plan horiek bost sektoretan bilduko dira lehentasunez: energia-

eta hiri-birgaitzea eta energia berriztagarrien garapena; hondakinen prebentzioa eta kudeaketa jasangarria; hurbileko merkataritza-sarea babestea eta indartzea; pertsonen arreta eta zaintza eta bizitzari eustea, eta kooperatiba-ekonomia eta haren eguneratze teknologikoa sustatzea.

176. “Bizkaia etorkizunera begira” planaren barruan, lankidetzat estua izatea administrazio eskudunekin, krisiak gogorren jotako eskualdeetan gizartearen eta ingurumenaren arloko erronketara egokitutako industria suspertzea sustatzeko.

177. Ekimen publikoko enplegu-planak garatzea sektore estrategikoetan, lurraldeko langabezia-egoerei irtenbidea emateko, Enplegu Bermatuaren proposamena zehazten den bitartean.

178. Enplegu-planen diseinuan eta abiaraztean arreta areagotzea langabeziaren eta prekarietatearen ondorioak gehien pairatzen dituzten kolektiboetan, hala nola iraupen luzeko langabeetan, birmoldaketa-prozesuan dauden sektoreetako langileetan, gazteetan eta emakumeetan. Ezinbestekoa da programa guztiek genero-ikuspegia izatea.

179. I+G+B bultzatzea eta “Ikertzailearen Europako Gutunaren” baldintzak betetzea.

180. Mendetasunari arreta emateko sistema eraldatzea eta hobetzea, arreta berezia jarritz zainketen ekonomian, enplegu-nitxo desiragarri eta jasangarri gisa. Mendekotasuna duten pertsonen bizitza ingurune hurbilean erabat garatzea ahalbidetu nahi dugu, tokiko enpleguaren sorrera sustatuz eta zainketa-lanei prestigioa emanez. Euskal Herritarrentzako Legeak jasotzen duen bezala, zaintza bermatu beharreko eskubidea dela uste dugu.

181. Lan-ohitura osasungarrien programa integral bat sortzea, emakumeen eta gizonen arteko lan-ordutegiaren arrazionalizazioan, laneko segurtasunean eta erantzunkidetasunean aurrera egiteko.

182. Lurraldean aukera-berdintasuna ziurtatzea, betiere lan-aukerak geografikoki dibertsifikatzeko beharra kontuan hartuta eta eremu periferiko eta mugakideetan bizi diren pertsona guztiek ikasteko eta prestatzeko aukera dutela ziurtatuta. Horretarako, garraiorako laguntzak bermatu behar ditugu, eta horiek erabiltzeko baldintzak eta maiztasunak hobetu.

183. Nekazaritza eta abeltzaintza ekologiko, sozial, bideragarri eta jasangarriko eredu bat defendatzea eta lehenestea, ekonomia zirkularraren alde egingo duena, lurraldearekin lotuta egongo dena eta gure balio naturalen kontserbazioa errespetatuko duena; horrela, landa-eremuetako lehen sektorean enplegua bultzatuko da.

184. Baserritarren funtzio soziala ezagutzea, nekazari-azokei eta -merkatuei eta hazi-bankuei lagunduz.

185. Bizkaiko lurralderako elikadura-estrategia bat har dadin bultzatzea, elikadura osasungarria eta kalitatezkoa izateko giza eskubidea babesteko eta sustatzeko, nazioarteko estandarren arabera.

ENPLEGU DUINA ETA ENPLEGU PUBLIKOA

186. Aldundiko langileen lanaldia pixkanaka murriztea defendatzea, asteko 34 ordura mugatzen hasita, eta, beraz, enplegu publikoa banatzeko neurriak sustatzea proposatzen dugu, lanaldia pixkanaka murriztearen alde egiteko, soldatei kalterik egin gabe.

187. Foru-administrazioen barruan enplegu berdeak sustatzeko plan bat egitea, etorkizuneko apustu gisa. Enplegu berdea baldintza eta soldatetan enplegu duina dela ulertzen dugu, gure gizartearen iraunkortasuna sustatzen duena eta ingurumen osasuntsua mantentzen duena.

188. Kalitatezko enplegu publikoaren alde egitea. Horregatik, Foru Aldundiko lan-plantillak sendotu nahi ditugu, behin-behinekotasuna eta azpikontratazioa ahalik eta gehien murrizteko. Foru-erakundearen mendeko plantillen lan-baldintzen diagnostikoa ere egingo dugu, guztien lan-eskubideak betetzen eta errespetatzen direla bermatzeko. Halaber, foru-erakundearen inplikazio zuzena eskatuko dugu balizko lan-gatazkak konpontzeko.

189. Zerbitzuak kanpora ateratzea murriztea, eta emakidak amaitu ahala haien zuzeneko kudeaketa publikoa berreskuratzea, horrek lanposturik edo lan-eskubiderik galtzea ekarri gabe. Horretarako, aldez aurretik aztertuko da, kasuz kasu, zerbitzuaren kalitatea hobetzeko bideragarritasuna eta egokitasuna.

190. Kontratazio-lehiaketa publikoetako klausulak Aldundiaren eta langileak kontratatzeko jardunbide egokiak bultzatzen dituen erakunde pribatu baten (parekotasuna, prebentzioa eta lan-segurtasuna, kolektibo kalteberak gizarteratzea eta laneratzea, etab.) arteko beste edozein harreman-motatarik hedatzea, ingurumen-inpaktu negatiboak murrizten badituzte (ingurumen-ziurtagiriak, produktu ekologikoak eta bidezko merkataritzakoak erabiltzea,

energia-eraginkortasuna, etab.), ekonomia sozial eta solidarioko erakundeei mesede egiten badiete (kooperatibak, irabazi-asmorik gabeko erakundeak, etab.) eta lurraldean errotuta badaude.

191. Foru administrazioen benetako beharrei erantzungo dieten Lan Eskaintza Publikoak desblokeatzea eta abian jartzea, sailtako langile gutxiegiekin amaitzeko.

192. Administrazio-unitateak sor daitezen bultzatzea, Foru Aldundiko sailen barruan, kontratu publikoen pleguetan jasotako betebeharrak betetzen direla zaintzeko.

193. Kolektibo kalteberen enplegua bultzatzea, klausulak eta kontratazio arduratsuaren tasak txertatuz.

TOKIKO MERKATARITZA

194. Saltoki txikiei laguntzeko neurriak garatzea eta ezartzea, haien beharrak lehenetsiz azalera handien eta merkataritza-gune handien aurrean.

195. Tokiko merkataritzari laguntzeko eta bultzatzeko plan bat egitea, interesa duten eragile guztien parte-hartzearekin, nahitaez tokiko merkatariekin egindako diagnostiko partekatu batetik abiatuta.

196. Hurbileko merkataritza-jarduera guztiak eta, bereziki, guztion onerako argi eta garbi bideratzen direnak indartzea, eta legeak Aldundiari ematen dion diskrezionalitate-tartea erabiltzea merkataritza-gune handiak eraikitzeko edo daudenak handitzeko behar diren baimenak ahalik eta gehien mugatzeko.

197. Bizkaiko merkataritza-ordutegien liberalizazioa mugatzeko beharrezkoak diren aldaketak proposatzea foru-eskumenetatik, eta lurraldean 24 orduko dendak irekitzea eragozte.

198. Auzoko merkatu eta denden zeregina indartzea, tokiko ehun sozial eta ekonomikoaren mesedetan.

199. Eskualdeko tokiko merkataritzaren eskaintzaren berri emango duten sentsibilizazio- eta komunikazio-kanpainak egitea. Ezinbestekoa da saltoki txikien abantaileri balioa ematea, haien eskaintzari balioa emateko eta bizilagunak hurbileko saltokiarekin konektatzeko.

200. Saltoki tradizional eta enblematikoak babestea, aniztasuna, hurbiltasuna eta kalitate estetikoa bultzatzen dituzten laguntza eta plan berezien bidez, “Small Business Act” edo Enpresa Txikien Europako Gutunean ezarritako norabidean.

201. Adinekoekin saltoki atseginen sare bat sortzea, tokiko merkataritzan herritar guztientzako irisgarritasuna sustatuz, batez ere askotariko gaitasunak dituzten pertsonentzat.

202. Auzoetan jarduera ekonomiko iraunkorrak garatzeko aholkularitza- eta orientazio-guneak sustatzea. Autonomoei eta enpresa txikiei laguntzea, plan estrategikoen, administrazio-erraztasunen, izapideak sinplifikatzearen, ikastaroen eta abarren bidez. Espezializazioa, prestakuntza eta hurbileko teknologia berriak babestea.

203. Turismo-eredu jasangarri baten garapena sustatzea, tokiko merkataritzan kontsumituko duena eta gure ingurunea errespetatuko duena. Azken batean, tokiko merkataritzan eta ostalaritzan eragin positiboa duen turismoa.

EKINTZAILETZARI ETA AUTONOMOEI LAGUNTZEA.

204. Enpresei laguntzeko sareak sortzea bultzatzea, enpresa txikiei eta kooperatibei zerbitzu espezializatueterako sarbidea errazteko, kostuak murrizteko eta lehiakortasuna hobetzeko bitarteko gisa.

205. Ekonomia kolaboratibo eta iraunkorreko proiektuetarako programa espezifikoak sustatzea, prestakuntza, aholkularitza eta laguntza espezializatua eta lankidetzarako espazio parte-hartzaileak barne hartzen dituen ibilbidea eskaintzen dutenak. Garrantzitsua eta lehentasunezkoa izango da gazteei aholkularitza eta arreta erraztea eta hobetzea, batez ere, kooperatiban ekimenak gara ditzaten.

206. 45 urtetik gorakoentzako ekintzailatza-programa berezi bat garatzea, alderdi sozioekonomikoak, belaunaldi-aldaketak eta ekiteko prest dauden pertsonen prestakuntza eta esperientziak kontuan hartuta.

207. Gazteen ekintzailatza-ekimenak bultzatzea eta laguntzea, batez ere gizartean eragin positiboa duten proiektuak, gizarte- edo ingurumen-arazo bat konpondu nahi dutenak. Ekintzailatza zientifikoa sustatzea eta oinarri zientifikoko enpresa bat sortu nahi dutenei laguntzea.

208. Enpresa txikien, kooperatiben eta familia-enpresen kudeaketan talentu profesionalaren prestakuntza eta integrazioa sustatzea.

209. Erakundeen arteko lankidetza sustatzea, tokiko eta atzerriko inbertsioak gizarte- eta ingurumen-erantzukizuneko irizpideekin erakartzeko neurriak ezartzeko.

210. Tailer-etxearen eta merkataritza-etxearen figura bultzatzea, orain hutsik edo itxita dauden lokal jakin batzuk, aldi berean, enpresa-proiektu berri bati ekiten dioten pertsonen ohiko etxebizitza eta merkataritza-lokala izan daitezen ahalbidetuz.

LANDA-INGURUNEKO JARDUERA EKONOMIKOA

211. Biodibertsitatearen Foru Kontseilua sortzea eta abian jartzea, gure ingurune naturalean politika berriak aplikatzen direla bermatzeko, aldaketa sistemikoa eta modernizazioa gauzatu ahal izateko, ingurune naturalaren ustiapena natura-balioen kontserbazioarekin bateragarria eta errespetuzkoa izan dadin.

212. Biodibertsitatearen babesarekin eta klima-aldaketaren aurkako borrokarekin bateragarriak diren nekazaritza-, basogintza- eta arrantza-jardueren alde egitea, eta naturaguneak eta baliabide naturalak modu iraunkorrean erabiltzea.

213. Nekazaritza ekologikoa, abeltzaintza estentsiboa eta arraza autoktonoak sustatzea, epe luzerako ustiategien jarraitutasuna bermatuz.

214. Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektoreek euskal ekonomian duten garrantzia handitzea, landa-ingurunean gazteen enplegua sustatuz. Lur-bankuak sustatzea.

215. Landa-garapeneko tokiko ekimenei laguntzeko programa espezifikoak ezartzea, Europar Batasuneko LEADER ikuspegiaren arabera, landa-eremu guztietarako eta, ahal dela, lehentasunezko landa-eremuetarako. Lehentasunezko onuradun izango dira emakumeak, gazteak, desgaitasuna duten pertsonak, nekazaritzako profesionalak, kooperatibak eta nekazaritzako erakunde asoziatiboak.

216. Agroekologiako tekniken erabilera bultzatzea, bai eta kudeaketa-jardueretako lankidetza ere (nekazaritza-kooperatibak). Lurraldearen kontserbazioa sustatzea, paisaiaren, turismo iraunkorraren eta bizi-kalitatearen arloko erreferente bereizle gisa.

217. Tokiko merkatuak sustatzea, hornidura-merkatuak berreskuratzea eta artisau-ekoizpena eta ekoizpen ekologikoa sustatzea. Asoziazionismoa eta tokiko taldeen kontsumoa sustatzea.

218. Emakumeek landa-munduan egiten duten lana aitortzea eta haien baldintzak eta bizi-kalitatea hobetzeko ekintza positiboak bultzatzea. Emakume Baserritarraren Estatutuaren urriaren 15eko 8/2015 Legea garatzea.

219. Ekintzaileei udal-eremuko lurretan laborantzarako espazioak bultzatzen laguntzea, nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoko proiektuak gara ditzaten, hiriaren aprobetxamendu agroekologikorako planak garatzea ahalbidetuko dutenak eta sektorean baserritar berriak instalatzeko tresna gisa balioko dutenak.

220. Baso-laguntzak birbideratzea, titulartasun pribatuko baso-lurren kudeaketa-eredua aldatzea bultzatzeko, jabeentzat benetan erakargarria izan dadin baso autoktonoa berreskuratzearen eta kontserbatzearen aldeko apustua egitea.

221. Foru mendi publikoak antolatzeko planak garatzea, baso-kudeaketa berri baten adibide eta abiapuntu gisa. Baso publikoetan, arraseko mozketa bidezko kudeaketa duten pinuak landatzen dira oraindik ere.

TURISMO JASANGARRIAREN ALDE

222. Lurraldearen kontserbazioa sustatzea, paisaiaren, turismo iraunkorraren eta bizikaltatearen arloko erreferente bereizle gisa.

223. Turismo jasangarriaren+20 Munduko Gutunarekin koherentea den turismo-eredu bat garatzea, gure ingurunea errespetatzen duena, tokiko merkataritzan eta ostalaritzan eragin positiboa izango duena, eta, aldi berean, karbono-aztarna murrizten lagunduko duten neurriak (garraio publikoa, hondakinen murrizketa, etab.) eta kalitatezko enpleguan oinarrituta garatuko dena.

224. Gure kosten eta ekosistema hauskorrenen babesa bermatzea, egungo gune turistiko masifikatu eta degradatuen birmoldaketa jasangarria bermatzea, eta dibertsifikazio turistiko horri eta landa-turismo eta turismo jasangarriari laguntza ekonomikoa eta fiskala ematea.

B.4) ABERASTASUNAREN BIRBANAKETAREKIN ETA AUKERA

BERDINTASUNAREKIN KONPROMISOA DUEN BIZKAIAREN ALDE

Fiskalitatea aberastasuna birbanatzeko eta aukera-berdintasuna bermatzeko tresna gisa ulertzen dugu. Orain arte, fiskalitateak atzerakada handia izan du Bizkaian azken legegintzaldietan eta, bereziki, krisien ondoren. Sistema gero eta bidegabeagoa ezarri da, non errenta handiek eta kapitalek irabazi egin duten lan-errenta baxuagoen aurrean.

Zerga-bilketa da ongizate-sistemari eta programa publikoei eusten dien zutabea, eta, gaur egun, diru-bilketa batez ere soldata-errentetatik dator.

Zerga-politika ezin da jarduera ekonomikotik eta enplegutik banandu, harreman estua dutelako. Esparru horretan, lanaren errentak sustatzearen alde egiten dugu, soldaten igoera handia babestuz, azken krisien ondoren galdutako eremua berreskuratzeko eta kalitatezko enplegua sortzeko.

BALDINTZARIK GABEKO OINARRIZKO ERRENTARANTZ

225. Legegintzaldiko lehen urtean Bizkaian Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errenta lortzeko beharrari buruzko eztabaida soziala abian jartzea eta bertan parte hartzea. Herritar guztiek hori eztabaidatzea eta proposamena ezagutzeko eskubidea izatea nahi dugu, pertsonen proposamenaren alde edo aurka egin dezaten. Europako Kontseiluaren Parlamentu Batzarrak onartutako ebazpenarekin bat eginez.

226. Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errentari buruzko eztabaida-prozesua amaitzean, beharrezko mekanismoak ezarriko ditugu euskal herritarrei kontsulta egiteko Bizkaiko Lurralde Historikoan Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errenta ezartzeari buruz.

227. Aurrekoa lortzeko, aurretik proposamena landu duten eragile politiko eta sozialekin bat egiteko bideak aztertuko ditugu. Eztabaida hori egin ez duten baina prozesuan parte hartzeko interesa erakusten duten eragileei ere zabalduko diegu, eztabaida sentsibiltate desberdinekin aberasteko.

FISKALITATE ETA EKONOMIA FEMINISTAK BERMATZEA.

228. Egungo zerga-politiken auditoria egitea, politika horietan sartzen diren ohiko genero-rolak ezabatzeke.

229. Gizarte-erakundeekin, mugimendu feministarekin, adituekin eta fiskalitateko eta ekonomia feministako profesionalekin (genero-ikuspegia dutenak) lankidetzan, Bizkaian

aplikatzen diren zerga-politiken genero-ikuspegidun diagnostiko bat egitea, kargak eta onura fiskalek generoaren arabera dituzten inpaktuak aztertuz, 2024an zerga-erreforma bat ezartzeko, bertan antzematen diren desberdintasunak eta desberdintasunak ezabatzeko.

230. Tratamendu fiskalean genero-ikuspegiaren irizpidea txertatzea, fiskalitate bidezkoagoa lortzeko.

231. Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga (PFEZ) indibidualizatzea, emakumeentzat eta gizonentzat baldintza bidezkoagoak eta berdintasunezkoagoak sortzeko.

232. Kontziliazio Arduratsuaren Planean neurri espezifikoak sartzea, emakumeen eta gizonen artean dagoen soldata-arrakala gainditzeko laguntzeko; zehazki, Bizkaiko enpresaren eremuan egungo soldata-arrakala murrizten laguntzen duten estrategiak eta jardunbide egokiak aztertzeko eta identifikatzeko ekintza bat sartzea.

233. Kontratazio arduratsuaren esparruan, Bizkaiko Foru Aldundiak egindako kontratu, hitzarmen eta dirulaguntza guztietan, bai eta haren mendeko erakundeetan ere, berariazko klausulak sartzea, emakumeen eta gizonen arteko soldata-arrakala murrizteko.

BIZITZA DUINA BERMATZEKO DIRU-SARRERA PUBLIKOAK

234. Zerga-esparru berri bat ezartzea, gastu publikoei eusteko baliabideen nahikotasunean eta progresibotasunaren eta gaitasun ekonomikoaren printzipioetan oinarritua, gai sozialekin, lanaren erregulazioarekin eta lehia fiskal desleialarekin lotutako balizko arriskuak kontuan hartuko dituen.

- Zerga-sistemaren progresibotasuna areagotzea, aberastasunaren birbanaketa ekonomikoa eta aukera-berdintasuna bultzatuz eta dinamismo ekonomikoa ziurtatuz.
- Zerga-sistemaren egungo erregresibitatea progresibo baterantz aldatzea, kapitalaren errentei presio fiskal globala handituz eta aurreikusitako gastu fiskalak murriztuz, zerga-tasa errealak nominaletara hurbilduz.

235. Herritarrentzat ezinbestekoak diren zerbitzu publikoen prestazioa bermatuko duten udalerrientzako finantzaketa-oinarri egonkor bat definitzea, diru-bilketaren aurreikuspenen mende baitaude.

236. Jarduera ekonomikoa berreskuratzea bultzatzea, ETEei, autonomoei edo interes bereziko sektoreei tratamendu bidezkoagoa eskainiz.

237. Gizarte- eta ingurumen-jasangarritasunaren ikuspegia bultzatzea, eredu sozial eta ekonomikoaren modernizazioaren ardatz eta palanka gisa, euskal zerga-sistemaren barruan figura fiskal berdeak ezarriz.

238. Gizarte zibileko erakundeek eta enpresetako langileen zerga-politiketan esku hartzeko eta erabakitzeko tarte handiagoa sustatzea, aberastasuna hobeto banatzeko eta, horrela, egungo sistemarekin ditugun desberdintasunen pixkanakako hazkundea saihesteko.

239. Zerga-iruzurraren aurkako ekintzak eta neurriak gogortzea, zerga-ikuskaritzari arreta berezia eskainiz, EBko herrialde aurreratuenetako biztanleriaren arabera ogasuneko teknikari ekonomikoek ratioarekin eta herritarren kontzientziazioarekin bat egin arte. Informazio-bideak hobetzea eta zergadunen eta zerga-administrazioaren arteko harreman ekonomikoak erraztea.

240. Euskal lurraldeen arteko zerga-harmonizazioa sustatzea, Zerga Koordinaziorako Organoaren bidez, izaera fiskaleko deslokalizazioak saihesteko.

241. Europako ingurunearekin bat egiteak, bai presio fiskalari dagokionez, bai sortutako aberastasunari dagokionez gastu publikoa zabaltzeko dagokionez, Euskadi urrun dagoen EB-28ko batez bestekora hurbiltzea dakar, eta hurrengo fasean herrialde aurreratuenekin bat egitea.

242. Edozein erlijio-konfesiorako zerga-onurak ezabatzea bultzatzea, Eliza Katolikoa barne.

SOZietateen GAINEKO ZERGA

Bizkaiko sozietateen gaineko zergak BPGrekiko duen pisua Europakoa baino askoz txikiagoa da, baita Lurralde Komunekoak baino txikiagoa ere. Zerga horren presio fiskala Europako batez bestekoarekin berdinduz gero, Bizkaian 450 milioi euro gehiago sartuko lirateke urtero. Beraz, esparru horretan hobetzeko tarte handia dago.

243. Sozietateen gaineko zergaren erregresibitatea eragiten duten zerga-kenkariak murriztea: finantza-merkataritzako funtserako kenkaria, higiezin errentamenduan diharduten erakundeengatikoa kenkaria edo oinarri negatiboen konpentsazioa.

244. Enpresentzako pizgarriak kudeatzeko mekanismo eraginkorrak ezartzea, irizpide objektiboetan oinarrituta, eta, beraz, kuantifikagarriak, eta, horrela, zergan segurtasun juridikoa sartzeara.

245. Zergaren ekitatea handitzea, galera txikiak dituzten enpresek proposatzen ditugun pizgarriez baliatzeko aukera izan dezaten, gaur egun ez bezala.

- Gure enpresa-sarearen lehiakortasuna hobetzeko pizgarriak; bereziki, ekipo-ondasunak eta I+G+b jarduerak handitzeko eta berritzeko produkzio-berrinbertsiora bideratutakoak.
- Gizarte-arloko pizgarriak, kalitatezko enplegu duina sustatzeari lotuak, soldata-arraila edo emakumeen enplegarritasun-arraila murriztea eragiten dute.
- Klima-alaketaren aurka borrokatzeko eta ingurumen-jasangarritasunaren esparruan hartutako betebeharrak lortzen laguntzeko pizgarriak, hala nola energia-eraginkortasuna, edo ingurumena kontserbatzeko eta berreskuratze erantzukizun-irizpideak hartzea.
- Enpresak demokratizazio handiagoa izateko pizgarriak, langileek erabakiak hartzerakoan parte-hartze aktiboa izan dezaten.

246. Tasa nominalak itzultzea 2018ko erreforma fiskalaren aurreko egoerara. Gainera, zerga-tasa orokorra pixkanaka % 30era igotzeko helburua hartzen, presio fiskalean Europar Batasuneko batez bestekoarekin bat egiteko.

247. ETEei, kooperatiba txiki eta ertainei eta ekonomia sozial eta solidarioko erakundeei aplikatzen zaien tasa murriztua murriztea. Azken neurri hori ekonomiaren dinamismoa suspertzera bideratuta dago, gure ehun ekonomikoaren zatirik handienaren egoera hustuz, hori baita, gainera, enpleguaren zatirik handiena sortzen duena (enpleguaren bi heren baino gehiago).

248. PFEZrako aurreikusitako tasarik altuena aplikatzea enpresa-jarduerarik gabeko enpresetan (fikziozko sozietateak, tarteko sozietateak edo produkzio-helbururik gabeko sozietate instrumentalak).

PERTSONA FISIKOEN ERRENTAREN GAINEKO ZERGA

249. Aurrezkiaren eta lanaren zerga-oinarriak bakar batean bateratzea, aurrezkiaren errentek eta lan-errentek tasa bera ordaindu dezaten, gaur egun dagoen desoreka dela eta.

250. PFEZaren zerga-oinarriei aplikatu beharreko tarteen kopurua eta tasak handitzea, zerga horren progresibotasuna hobetzeko.

251. Errenta altuenen tartea aldatzea, haien ekarpena handitzeko. Ekitate handiagoz biltzea da helburua, errenta altuenek ehuneko handiagoan lagun dezaten.

252. Pentsio-plan pribatuei eta BGAEei egindako enpresa-ekarpenen eta banakako ekarpenen kenkariak mugatzea.

253. Ohiko etxebizitza erosteagatiko kenkariak birformulatzea, zerga-oinarriaren arabera mugatuz eta modulaturaz, errenta handienak kenkari hori aplikatu ezin izateko.

254. Beren etxebizitzetan ingurumen-jasangarritasunarekin lotutako neurriak gauzatzen dituzten pertsona fisikoei zerga-pizgarriak ematea, hala nola energia-eraginkortasuna, energia berriztagarrien instalazioak sartzeko edo energia-komunitateak sustatzea. Errentaren arabeko pizgarri progresiboak.

ONDAREAREN GAINEKO ZERGA

255. Ezkutu fiskala deiturikoa ezabatzea. Ezkutu horrek PFEZaren eta Ondarearen gaineko Zergaren baterako eraginetarako muga bat ezartzen du, eta, horrela, zerga horien akatsetako bat zuzentzen du, dirutza handietarako azpierzailpen-eremuak egotea ahalbidetzen baitu.

256. Likidazio-oinarria kargatzen duten tartetako lurzorua 800.000 €-tik 600.000 €-ra murriztea. Exit Tax-ek (PFEZren 95 bis artikulua bidez Lurralde Erkidean jada dagoen neurria) ondare-irabazitzat jotzen ditu akzio batzuen merkatuko balio finantzarioaren eta horien eskurapen-balioaren arteko alde positiboak, eta ez da beharrezkoa titulu horien salmenta. Iruzuraren aurkako neurri bat da, konpainia handietako partaidetzak edo akzioak dituzten inbertitzaileek beren bizilekua paradisu fiskaletara alda ez dezaten.

ONDASUN HIGIEZINEN GAINEKO ZERGA

257. OHZren errenergua hiru lurralde historikoetan hutsik dauden etxebizitzei harmonizatzea bultzatzea, foru-arau egokiak erreformatuz, ezartzea nahi duten udalerri guztiei bidea irekitzeko.

ONDARE ESKUALDAKETEN GAINEKO ZERGA

258. Ohiko etxebizitza ez diren higiezinak salerosteaz gain, bi puntu gehigarriko errenergua orokortzea.

OINORDETZA ETA DOHAINTZEN GAINEKO ZERGA

259. Egungo tasa 6 puntu handitzea, % 7,5era iritsi arte, Europarekin bat egiteko.

260. Ahaidetasun-talde guztietako eskala guztiak berrikustea eta eguneratzea, zerga-sistemari koherentzia emateko, eta eskubide gehien duenak gehiago ordaintzen duela bermatzeko.

Gaur egun ezarritako salbuetsitako gutxienekoa kontuan hartuta, ondare fisiko handi samarrei baino ez lieke eragingo, eta herritar gehienak babestuko lituzke zerga-igoera horretatik.

JOKOAREN GAINEKO ZERGA

261. Jokoari pizgarriak kentzea, hainbat neurri abian jarritz, jarduera ez produktiboa delako eta inpaktu sozial negatiboa duelako.

262. Zerga-tasa orokorra handitzea, bai eta kasino-jokoei, apustuei, txartelei edo bingoari aplikatzekoa dena ere. Baita makinak ustiatuz jokoetarako ezarritako kuota finkoa handitzea ere.

263. Jokoaren gaineko jardueren gaineko zergaren karga-tasa handitzea.

IRUZUR FISKALAREN AURKAKO BORROKA

Uste dugu iruzur fiskalaren aurkako borroka funtsezko elementua dela bidezkoa den edozein zerga-sisteman. Horregatik, Aldundiaren ikuskapen fisikoaren eta, oro har, iruzur fiskalaren aurkako borrokaren lanari dagokionez, hiru ildo proposatzen ditugu: ikuskaritzaren plangintza eta orientazioa, emaitzak eta tresnak.

264. Ikuskapenaren orientazioa estatistikoki iruzur gehien egin dezaketen subjektu pasiboen ikerketara bideratzea: enpresa handiak eta ondare handiak, izen-mailegatzailleak (pertsonek bakarreko sozietateak) edo zerga-paradisua, enpresa-taldeak, ertainak eta/edo multinazionalak erabiltzen dituztenak, produkzioko, prezioetako eta eragiketa finantzarioko sozietate-arteak operatibaren zuzentasuna ikusteko; alderdi horiek zuzenean eragiten diete balio erantsiaren eta sozietateen gaineko zergei.

265. Iruzur fiskalaren aurkako borrokaren emaitzak hobetzeko neurriak areagotzea:

- a) Iruzurratiko zehapenak handitzea.
- b) Aldizka eraginkortasun-azterlanak egitea, politika publikoak ebaluatzeko aukera emango duten adierazle eta tresna kuantitatiboekin, eta, aldi berean, Bizkaiko iruzurraren zenbatespena neurtzea.
- c) Iruzur fiskal eraginkorragoaren aurka borrokatzeko baliabideen eta tresnen hornidura hobetzea.
- d) Iruzur Fiskalari Aurre Egiteko Batzordean partaidetza handitzea, eragile politiko, sindikal eta sozialak inplikatur.
- e) Iruzur fiskalaren aurka borrokatzeko behatoki bat sortzea, aditu independentez osatua.

266. Exit Tax (PFEZaren 95 bis artikulua) bidez Lurralde Erkidean jada dagoen neurria) martxan jartzea, ondare-irabazitzat jotzen baititu akzio batzuen merkatu-balioaren eta horien eskurapen-balioaren arteko alde positiboak, eta ez da beharrezkoa titulu horien salmenta. Iruzuraren aurkako neurria da, konpainia handietako partaidetzak edo akzioak dituzten inbertitzaileek bizilekua paradisu fiskaletara alda ez dezaten.

B.5) OINARRIZKO BALIABIDEAK ESKURATZEA bermatzen duen BIZKAIAREN alde

ELIKADURA OSASUNTSUA IZATEKO BERMEA

Landa eta hiria berriz konektatzea, elikagai ekologikoen, urtarokoen eta hurbilekoen ekoizpena, banaketa eta kontsumoa bultzatuz.

268. Tokiko merkaturatze- eta kontsumo-zirkuituak sortzea eta azpiegitura logistikoak eta erosketa-zentralak martxan jartzea izango dira herritar guztiei tokiko ekoizleen elikagai ekologikoak eta gertukoak hurbiltzeko elementu nagusiak.

269. Produktu osasungaitzak eta kalitate txarrekoak larritzen dituen zerga berezi berri bat garatzea.

URA IZATEAREN ETA HAREN KALITATEAREN BERMEA

270. Herri txikietan urak saneatzeko teknologia estentsiboekin osatzea. CEDEXen arabera, teknologia horiek egokiagoak dira udalerri txikien ingurumen- eta gizarte-jasangarritasunerako. Bertan behera utzitako saneamendu-proiektuei berriro ekitea, hala nola Karrantzako Hondakin Uren Araztegiari.

271. Hornidurako eta saneamenduko tarifen diru-sarrerak, bai eta dirulaguntzak, kreditu-eragiketak edo uraren ziklo integralari lotutako beste edozein bitarteko ere, zerbitzu horien kostuak ordaintzera bideratzea, uretako ekosistemak kontserbatzeko helburu bakarrarekin, Uraren Esparru Zuzentarauren 9. artikulua adierazten duen bezala.

272. Uraren Kultura Berriaren printzipioak onartzea eta foru erakundearen mendeko instalazio eta zerbitzuetan ura eraginkortasunez erabiltzeko neurriak martxan jartzea. Era berean, iturriko uraren kontsumoa bultzatuko dugu, ostalaritzako lokaletan kontsumitzearekin batera nahitaez eskaini beharreko araudiak martxan jarritz.

273. Uraren kudeaketa publiko zuzena bultzatzea eta defendatzea, eta Uraren Europako Esparru Zuzentaraura egokitzea, akuiferoak eta ibaiak zaintzeko eta berreskuratzeko.

ENERGIA-ERAGINKORTASUNA ETA ENERGIA JASANGARRIA ESKURATZEKO BERMEA

274. Iraunkortasunean eta hurbiltasunean oinarritutako energia-eredu publiko baten aldeko apustu irmoa egitea, herritarren parte-hartzearekin diseinatuta.

275. Bizkaia osoan eta udalerri bakoitzean “Jasangarritasun Energetikorako Batzordeak” sortzea. Batzorde horiek parte hartzeko eta herritarrei irekitako guneak izango direla bermatzea. Horrela, energia-gaietan jendea ahalduntzea bultzatuko dugu, trantsizio energetikoan eta produkzio-ereduan duen garrantzia indartuko dugu, eta gizarte-erakundearen eta adituen proposamenak txertatuko ditugu.

276. Era berean, iturriko uraren kontsumoa bultzatuko dugu, ostalaritzako lokaletan kontsumitzearekin batera nahitaez eskaini beharreko araudiak martxan jarritz. Horretarako, erraztu eta bultzatuko duen zerga-sistema bat prestatuko dugu, OHZren murrizketaren bidez eta “light maileguen” bidez.

277. Berriztagarrien arloan I+Gko inbertsioa handitzea: biltegiatzea, energiaren kudeaketa, eta energia berriztagarrien eta jasangarrien bidez sortzeko sistemak.

278. Mundu mailan lider teknologiko bihurtuko gaituen enpresa-sarea sortzea bultzatzea, Euskal Herriko Unibertsitate Publikoarekin, Euskadiko Zentro Teknologikoen Sarearekin eta Automotive Intelligence Centerrekin (AIC) hitzarmenak sinatuz.

279. Sare adimendunen proiektu pilotuak abian jartzea sustatzea, bereziki sare elektrikoaren ezegonkortasuna handiagoa den landa-eremuetan.

280. Jasangarritasun Energetikoaren Euskal Legea Bizkaiko lurralde osoan eta jasotzen dituen eremu guztietan (industria, administrazio publikoak, dendak eta etxebizitza) garaiz eta behar bezala aplikatzen dela bermatzea.

281. Eraginkortasun energetikoko neurri horiek administrazio publikoetan sortutako aurrezkiak inbertsio berrietan berrinbertitzea, eta, horrela, elur-bolaren efektua sortzea, non inbertsioa gero eta handiagoa den aurrezkiak ere hazi ahala.

282. Udalerrietako hirigune historikoen birgaitze integraleko planak babestea, energia-eraginkortasuneko eta irisgarritasuneko jarduketak diruz lagunduta, birgaitze integratuko eremuen legezko figurari lotutako finantza-tresnen bidez. Era berean, hirigune historikoen araudia aldatuko da, teilatuetan panel fotovoltaiakoak jartzea ahalbidetzeko.

283. Gueñes Itxaso autobide elektrikoaren tramitazioa gelditzeko eskatzea, hainbat herritan ingurumen-inpaktu handiak izango baititu eta ingurumen-ebaluazioko prozesua ez baita nahikoa, energia-eredu berri bat birdefinitu arte. Guztion artean planteatzen dugun energia-eredura moldatu behar dira sareak.

284. Bizkaia "*fracking* eta ohiko prospekzioz gabeko eremu" deklaratzeko. Arbuiazen dugu Eusko Jaurlaritzak gure lurraldean egin nahi duen hedapena, Lura, Lorea, Landare eta Saia proiektuen bidez, bai eta kostaldeko hidrokarburoen prospekzio berrien bidez ere.

285. "District heating" plan pilotuak abian jartzea sustatzea hiriguneetan edo hirigune erdietan, sistema horiek eraginkorragoak diren lekuetan.

B.6) KULTURARAKO ETA KIROLERAKO SARBIDEA BERMATZEN DUEN

BIZKAIAREN ALDE

BIZKAITAR GUZTIEN ESKURA ETA GOZAMENERAKO KULTURA BATEN ALDE

286. Herritar guztiek Bizkaiko kultura eta ondarea eskura dezaten laguntzea, museo publikoen doakotasuna ezarriz edo lurraldean erroldatutako pertsonen parte har dezaten ahalbidetuz. Ate irekien ekimenak zabaltzea.

287. Kriaren aurretik Euskara eta Kultura Sailean zegoen inbertsioa berreskuratzea, pixkanaka gaindituz dauden beharrei erantzuteko.

288. Tokiko ekoizle eta sortzaileentzako dirulaguntza ildoak irekitzea.

289. Kulturaren kudeaketa publikoa sustatzea, administrazioen arteko bikoiztasunak saihestuz, sistema koordinatuagoa, zuzenagoa, parte-hartzaileagoa, iraunkorragoa eta eraginkorragoa sustatuz.

290. Kultura-bonu bat sortzea, kultura-jardueren prezioetan eragina izango duena eta kultura-ohiturak erraztuko dituen, aisialdirako alternatiba gisa.

291. Arte-, kultura-, kirol- eta ikerketa-jarduerak genero-ikuspegiarekin sustatzeko programak sustatzea.

292. Kulturartekotasuna sustatzen duten eta migratzaileen kolektiboek kultura-sarean parte har dezaten laguntzen duten programak garatzea, hezkuntza-jardura eta kultura-sorkuntza dinamizatuz.

293. Bizkaiko Kulturaren Kontseilua sortzea. Kontseilu horretan elkarte-sareak eta kultura-arloko teknikariek parte hartuko dute, jarraipen- eta ebaluazio-metodologiarekin, kultura-arloko estrategiak eta lehentasunak ezartzeko eta jasotzen dituen herri-ekimenak eta -proposamenak baloratzeko.

294. Kultura-berrikuntzako Polo Birtuala garatzea, kultura-adar eta -sektoreen arteko ezagutza, analisia, trukea eta ekoizpena ahalbidetzeko topagune gisa.

295. Programak antolatzea erakunde publikoekin, pribatuekin eta hirugarren sektorekoekin (eskolak, prestakuntza-guneak, elkarte-mugimendua, etab.), kultura-arloan

kritikoak diren publikoak prestatzeko. Irabazi-asmorik gabeko kultura-ekimenetarako lokal publikoen erabilera erraztea.

296. Finantzaketa publikoaren bidez, eskualdeko eta lurraldeko komunikabide alternatiboak (irratia, aldizkariak) sortzea eta berregituratzea, eta informazioaren eta komunikazioaren teknologietarako sarbidea sustatzea, iritzi minoritarioen eta alternatiboen hedapena bermatzeko.

297. Lokal publikoak komunitatearen esku jartzea, kogestioa egin dezan.

KIROLA BALIO SOZIAL ETA OSASUNGARRIETATIK SUSTATZEA

298. Prekarietate-egoeran edo gizarte-bazterketako arriskuan dauden pertsona eta familiei kirola egiteko aukera erraztea, zerbitzuen prezioa murriztuz, erabiltzailearen erosteko ahalmenaren arabera aldatuko den Abonu Sozial baten bidez.

299. Eskola-kirolaren aldia 16 urtera arte luzatzea, nerabezaroan kirola egiten jarraitzeko.

300. Kirol minoritarioak sustatzea, kirol-praktika eta -lehiaketan kirol-ohiturak eta balio etikoak hartzea sustatzen dutenak:

- a) Horiek sustatzeko lan egiten duten kolektiboei, elkarteei eta klubei laguntzea.
- b) Kirol-jarduera Eskola Kirolaren katalogoan sartzea.
- c) Praktika horren berri herritarren artean zabalduz.

301. Emakumeen kirol-jardueraren zabalkundea eta babesa sustatzea, neskei eta gazteei kirol-erreferente positiboak emanez.

302. Naturan eta aire zabalean kirol aktiboak egitea sustatzea, eta, aldi berean, landa-eremuen balio naturala sustatzea.

303. Desgaitasuna duten pertsonentzako kirol-jarduera sustatzea, arlo horretan eskumena duten beste administrazio eta erakunde batzuekin batera.

C) GUZTIENTZAKO BIZKAIA BAT

Pertsona guztientzako **Bizkaia** batek aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza sustatzen ditu, jatorria, generoa, sexu-orientazioa, egoera sozioekonomikoa edo beste edozein egoera pertsonal edo sozial edozein dela ere. Giza eskubideak erreferentziaz hartzen dituen lurraldea, eta ez interes pribatua. Bake eta Bizikidetzarako Bizkaia.

EMAKUMEEN AHALDUNTZEA BULTZATUKO DUEN BIZKAIA

304. Bizkaiko Lurralde Historikoan dauden mugimendu feministarekin eta elkarte feministekin lankidetzan, emakumeek Bizkaiko garapenean duten zeregina zabaltzea eta balioestea, kultura-ekimenen eta memoria kolektiboa berreraikitze prozesuen bidez.

305. Udal, mankomunitate eta/edo eskualde esparruan Jabekuntza Feministako Eskolak sortzea eta irekitzea bultzatzea, baita sareak ere; horien kudeaketan erabiltzaileen erantzunkidetasuna erraztuz eta haien independentzia eta askatasuna sustatuz.

306. Emakume migratzaileak ahalduntzeko estrategiak abian jartzeko plan bat diseinatzea, emakume migratzaileak eskubide osoko herritar gisa eraikitze aukera izango duten etorkizun politikoa ahalbidetzeko.

307. Emakumeen erakundeak eta emakume-elkarteen udalaz gaindiko sareak indartzea edo sortzea bultzatzea, benetako autonomiaz eta Aldundiarekiko independentziaz. Espazioak lagatzearen bidez, baliabide materialak eta/edo ez-materialak eta haien autoantolaketa eta autonomia erraztuko duten azpiegiturak eskainiz.

308. Genero-ikuspegia areagotzea jarduera fisikoa eta kirola kudeatzeko politiketan, emakumeen sarbide-, partaidetza- eta ordezkaritza-berdintasun osoa bermatzeko, adin eta baldintza guztietan, esparru guztietan eta maila guztietan.

309. Sarien zenbatekoen berdintasuna nahitaez ezartzea gizonezkoen eta emakumezkoen kategorietarako, Aldundiek babestutako kirol-jarduera edo -ekitaldien kasuan, eta alde horretatik desberdintasunak dituzten kirol-jardueretarako edo -ekitaldietarako babesak kentzea.

310. Emakumezkoen kirola eta bere kirol-federazioak sustatzeko, gizonezkoen kirola berriro sustatzeko esleitzen diren zenbateko ekonomiko berdinak edo handiagoak esleitzea.

311. “Emakumeak eta Kirola” urteko sarien deialdia abian jartzea, bizkaitarren kirol-lorpenak erregulartasunez babesteko eta, horrela, oinarrizko kirolerako kirol-erreferenteak sortzeko.

312. Bizkaiko Lurralde Historikoan sentsibilizazio-kanpainak egitea kirolaren berdintasunaren eta kirolaren bidez landu beharreko berdintasun-balioen inguruan.

313. Foru-mailan bultzatutako kultura-politika eta -programetan genero-ikuspegia areagotzea, emakumeek protagonizatutako edo ikuspegi feminista duten jarduera soziokulturalak eremu publikoan gara daitezen bultzatzeko.

314. FeministCult Fest Nazioarteko Jaialdia sortzea. Sorginen Iraultza, musikaren, ikus-entzunezkoen, literaturaren eta abarren ekoizpena ikusarazteko eta sustatzeko. Emakumeak dira protagonistak, eta garatutako proposamenen eduki feminista eta interseksionala nabarmentzen duten ekimenek parte hartzen dute. Jaialdi hori, gainera, emakume sortzaile berriak merkaturatzeko plataforma gisa eta elkarlanerako sareak sortzeko gune gisa sustatuko da.

INDARKERIA MATXISTAREN AURKAKO ZERO TOLERANTZIA.

315. Foru-eskumenen eremuan plan integral bat egitea eta ezartzea, indarkeria matxistaren aurka, giza baliabide eta baliabide ekonomiko nahikoz hornitua, indarkeria matxistaren kasuen prebentzioa eta detekzioa eta herritarrak sentsibilizatzea lehenetsiko dituen. Onartezina da babesak bikotekideek eta bikotekide ohiek eragindako indarkeriara mugatuta egotea. Indarkeria matxista testuinguru horretatik kanpoko esparruetan gertatzen da. Plan integral horrek termino horren ikuspegi zabal bat jasoko du, plan honen esparruan diseinatzeko diren programek eta foru-eskumenen esparruan gauzatzen direnek ez dezaten inor baztertu faktore horrengatik. Era berean, neurriak diseinatuko dira babes horiek diskriminazio interseksionala jasaten duten emakumeetara zabaltzeko.

316. Bizkaiko Genero Indarkeriaren Behatokiak garatutako protokoloak berrikustea, ind prebentzio- eta erantzun-jarduerak ere kontuan har ditzaten.

317. Genero Indarkeriaren Behatokiak kideen kopurua handitzea, gizarte zibilak behatokian duen ordezkartza hobetzeko eta arretan espezializatutako kolektiboen parte-hartzea errazteko, hala nola emakume migratzaileen, haurren eta landa-eremuko emakumeen erakundeena.

318. Egungo Genero Indarkeriaren Behatokiaren orientazio politikoaren eta, beraz, izendapenaren aldaketa bultzatzea, GENERO, INTERSEKZIONALITATE ETA LURRALDE BEHATOKIaren ordez, haren ekintza ikuspegi intersekzionala izango duen eta indarkeria matxisten aurkako borrokarako estrategia fisikoak aztertu eta diseinatuko dituen esparru integral batean sartuko duen erakunde bihurtzeko.

319. Derrigorrezko baldintza gisa ezartzea, Foru Aldundiaren mendeko edozein erakunde, sail edo organorekin kontratuak sinatzeko, indarkeria matxistak prebenitzeko barne-protokoloak eta LGTBifobia hartzea, 50 langiletik gorako plantillak dituzten entitateen kasuan, eta lehentasunezko irizpide gisa hartzea baremazio-taula egokietan, tamaina txikiagoko erakundeei eragiten dieten lizitazioen edo lehiaketa publikoen kasuan.

320. Bizkaiko Lurralde Historikoan jazarpenari aurrea hartzeko eta erantzuna emateko protokolo bat garatzea, foru-administrazioaren esparrurako barne-protokoloak onartuz, eta protokolo horiek Bizkaiko Foru Aldundiaren mendeko erakundeei nahitaez sinatu behar dituztela ziurtatuz.

321. Segurtasun-protokoloak ezar daitezen bultzatzea (udalerrietan, eskualdeetan eta/edo mankomunitateetan), indarkeria matxisten biktimen aurkako erasoak prebenitzeko, berdin dio urruntze-agindu bat edo salaketa bat izan edo ez, non kontrolatutako subjektua erasotzailea den eta ez biktima.

322. Protokoloak egokitzea eta neurri eraginkorrak abiaraztea diskriminaziorik eta eraso matxistarik gabeko jaiak izateko, mugimendu feministaren laguntzarekin eta parte hartzearekin, hala nola alde zuzeneko sentsibilizazio-kanpainak eta emakumeei laguntzeko guneak, besteak beste.

323. Indarkeria matxistako egoeran daudela egiaztatzen duten emakumeei berehalako arreta emateko programak bultzatzea, gai horretan espezializatutako gizarte-zerbitzuetako teknikarien nahitaezko txostenaren bidez aktibatzen direnak.

324. Dagokion aurrekontu-zuzkidurarekin, indarkeria matxisten biktima diren emakumeentzako bizi-bermerako prestazioa onartzea. Autonomia ekonomikorik eza edozein motatako indarkeria matxistaren erlaziotik irtetea eragozten duen faktore bat izatea saihestera bideratuta egongo da.

a) Prestazio hori LGSren baliokidea izango litzateke gutxienez 6 hilabetez, eta luza daiteke, etxekoen unitatearen tamainaren eta etxebizitza-premien arabera.

b) Emakume horiei kalitatezko enplegua lortzen laguntzeko ekintzekin osatuko da.

325. Indarkeria matxistaren biktimentzat eta beren kargura dauden adingabeentzat berehalako bizitegi-alternatiba bermatzeko eskaintzarako eskura dauden harrera-baliabideen eta -gailuen finantzaketa behar bezala eta modu egonkorrean handitzea, salaketarik jarri beharrik gabe. Larrialdiko harrera-tresnak sortzea indarkeria matxisten egoeretarako, haurren eta nerabeen interes gorena errespetatzera egokituta.

326. Bizkaiko bizileku-alternatiba neurri hori eskatzen duten pertsonak identifikatutako premietara egokitzen dela bermatzea, emakume-erakundeekin eta autokudeatutako Emakumeen etxeekin koordinatuta.

327. Genero-ekitatearekin, aniztasunarekin eta indarkeria matxistarekin lotutako gaietan derrigorrezko prestakuntza-planak ezartzea indarkeria matxisten arreta-eremuarekin harremana izango duten pertsona guztientzat, bai eta foru-eremu guztietan ere.

328. Gizartea ikusaraztea eta sentsibilizatzea adineko emakumeengan eragiten diren indarkeria matxista mota desberdinei buruz, oraindik ere, neurri handi batean, ezkutuan dagoen fenomeno bati buruz desnaturalizatzeko eta kontzientziazteko.

329. Indarkeria matxista mota guztien aurrean adineko emakumeak prebenitzeko eta babesteko neurriak ezartzea, lehendik dauden neurriak indartuz eta neurri berriak abian jarriz.

BIZKAIA FEMINISTA BATEN ALDE

330. Gizonen eta Emakumeen Berdintasunerako Foru Araua hobetzea, honela:

- a) Esparru teoriko interseksionala eta feminista barne hartzea, lurraldean dagoen desberdintasun fisikoari buruzko diagnostikoak egiten laguntzeko, emakumeak eta askotariko nortasunak zeharkatzen dituzten desberdintasun-arrazoi edo -faktore anitzak aztertuz.
- b) Foru-erakundeak garatzen dituen politika publiko guztietan genero-ikuspegiaren zeharkakotasunerako beharrezkoak diren eskumenak eta jarduera fisikoak arauan sartzeara.
- c) Gauzatzeari, jarraipen fisikoari eta ebaluazioari buruzko adierazle espezifikoak txertatzea ikuspegi interseksionaletik (arreta berezia jarriko du emakume migratuei, neskatoei eta nerabeei, zaurgarritasun bereziko egoeran dauden emakumeei, dibertsitate funtzionala dutenei eta emakume helduei eragiten dien desberdintasun-egoera espezifikoan).
- d) Aurrekontua ezartzeko eta gauatzeko behar adina aurrekontu-baliabide aurreikusi eta hornitzea.
- e) Gainera, Bizkaiko mugimendu feministak kalitatezko parte-hartzea izango duela bermatuko da, bai araua berrikusterakoan eta hobetzerakoan, bai horren ondorengo gauzatze eta ebaluazioan.

331. Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Organoa Diputatu Nagusiaren Kabineteari atxikitzea, eta hor sartzeara berdintasunarekin zerikusia duten eskumenak, bereziki indarkeria matxistaren aurka borrokatzeko politikei dagozkienak, aurrekontu-zuzkidura eta pertsonal egonkor eta egokia bermatuz.

332. Beharrezkoak diren gaitasun teknikoak eta Bizkaiko Foru Aldundiko eta Batzar Nagusietako teknikarien eta arduradunen beharrezko prestakuntza garatzea, datorren legegintzaldian foru aurrekontu orokorrek genero ikuspegia modu integralean sar dezaten sail guztietan. Aldundiak 2014an hartutako konpromiso hori betetzeko behar diren prestakuntzak eta egokitzapen-planak egitea.

333. Bizkaiko udalerriei laguntza ematea Bizkaian emakumeen eta gizonen benetako berdintasuna bultzatuko duten estrategiak eta ekintzak abian jar ditzaten, honako neurri hauen bidez:

- a) Berdintasun Planak ezartzea genero-ikuspegiarekin eta ikuspegi intersektionalarekin (arreta berezia jarritz indarkeria matxistak eta etnia, genero eta/edo identitate sexualagatiko diskriminazioak desagerrarazteari) oraindik halakorik ez duten udalerrietan, bai eta eraso eta/edo indarkeria fisiko matxisten aurrean jarduteko protokoloak, sexu-eskubideak eta sexu-aniztasuna eremu publiko eta/edo komunitarioetan sustatzeko eta babesteko protokoloak eta abar ere.
- b) Emakumeen erakundeak indartzen laguntzea eta udal mailako Emakumeen Kontseiluak sustatzea, elkartegintza feministaren partaidetzarekin.
- c) Landa Garapeneko bulegoetan (tokikoak edo mankomunatuak) teknikari espezializatuak jartzea, Emakume Baserritarraren Estatutuaren inguruko informazio- eta sentsibilizazio-kanpainak egiteko eta emakume baserritarrak eta/edo landa-ingurunean bizi direnen egoeran duen eragina kontsultatu, parte hartu eta ebaluatzeko mekanismoak garatzea.
- d) Udalen esparruan Emakumeen etxeak sortzen eta irekitzen laguntzea, eta erakundeen arteko lankidetzak bultzatzea, indarkeria matxisten biktima diren emakumeei arreta eta laguntza emateko sareko koordinazioa izan dezaten.
- e) Udalerriei LGTBIQ+ berdintasunaren eta eskubideen inguruko jarduerak egiten laguntzea, eta, horretarako, udalentsako dirulaguntzen deialdiaren aurrekontu-lerroa berreskuratzea, gai horrekin lotutako ekintzak antolatu, gauzatu eta ebaluatzeko. Gainera, horiek ikuspegi intersektionaletik antolatzen direla bermatuko da.

334. Sexu- eta genero-aniztasuna sustatzea, Bizkaiko Lurralde Historikoko kolektibo feministaren eta LGTBiren memoria historikoa berreskuratzeako programak eta sentsibilizazio-programak sustatuz.

335. Gure lurraldean dagoen mugimendu feministarekiko koordinazio instituzionala bermatzea, dagozkion koordinazio-organoetan Mugimendu feminista autonomoko ordezkariekin elkarriketa- eta kontsulta-mekanismo lotesleak sartuz.

336. Pixkanaka, oro har, emakumeen eta gizonen berdintasunerako politikak sustatzera bideratutako aurrekontua handitzea, Aldundiaren 2025erako kudeaketa-aurrekontu propioaren % 5eko gutxieneko zenbatekora iritsi arte.

337. Berdintasun-politiken garapenaren eta aplikazioaren jarraipena eta ebaluazioa egiteko protokoloak ezartzea, dagokion plangintza barne, adierazle objektiboetan oinarrituta, arlo horretan izandako aurrerapenen eta gabezien benetako balorazioa egiteko.

BIZKAIA ASKOTARIKOA ETA LGTBIQ+ ESKUBIDEekin KONPROMETITUTA

338. LGTBIQ+ eskubideak sustatzeko, babesteko eta defendatzeko foru-ekintzako plan bat bultzatzea, genero-identitate eta -adierazpen fisikoak aitortzeko, sexu-orientazio eta -identitate fisikoagatiko eta genero-identitateagatiko diskriminazioaren aurka, LGTBIQ+ pertsonen arreta berezia eskainiz.

339. Dauden foru-arauak pertsonen oinarrizko eskubideak urratzen dituzten artikulatuak desagerraraztera egokitzea.

340. Aldundia LGTBIQ+ fobiagatik Lurraldean gertatzen diren gorroto-krimenen aurka agertzen dela bermatzea.

341. Administrazio-izapideetan errealitate ez binarioak aintzat hartzea; horretarako, sexu-kategorian hirugarren aukera bat sartuko da, eta aniztasunari arreta emateko protokoloak, herritarrei arreta emateko eremu guztietarako.

342. Aldundiak sustatzen duen edozein komunikazio-motatan erreferente positiboak ikusaraztea eta tratamendu heteronormatiboa ezabatzea.

343. Aldundiaren kultura-eskaintzan sexu- eta genero-aniztasunaren ikuspegia sartzea, haren hedapena bermatuz.

344. Dirulaguntzen eta laguntzen politikak berrikustea, Foru Aldundiak laguntzen eta diruz laguntzen dituen erakunde eta ekitaldiek sexu- eta genero-aniztasuna errespetatzen dutela eta LGTBIQ+ pertsonen aurkako diskriminazio-egoerarik sortzen ez dutela bermatzeko. Sexu-orientazioagatik eta genero-identitateagatik gorroto-mezuak zabaltzen dituztenei babes instituzionala eta ekonomikoa kenduko zaie.

ALDUNDI AKTIBOA GIZA ESKUBIDEEN SUSTAPENEAN ETA DEFENTSAN

345. Gure hiri eta herrietan memoriaren ibilbideak bultzatzea, eragin berezia duten giza eskubideen urraketak gertatu diren lekuen inguruan, edo imajinario kolektiboan urratze jakin eta historiko bat dagoen lekuen inguruan. Horiek plaka, monolito edo beste elementu sinboliko batekin identifikatuko dira.

346. Giza Eskubideen Nazio Batuen Kontseiluan sustatutako giza eskubideen akordioei buruzko prestakuntza- eta sentsibilizazio-programak garatzea, hala nola Nekazari Eskubideen eta Landa Eremuko Langile Migratuen Adierazpena.

347. Euskal Enpresa Transnazionalen Behatokia sortzea sustatzea. Behatoki horrek txostenak egingo ditu enpresa-ekintza Giza Eskubideen Nazioarteko Tratatueta jasotako betebeharrak betetzera egokitzeari buruzko ez-betetzeei edo, hala badagokio, jardunbide egokiei buruz. Behatokiak, gainera, gomendioak emango ditu giza eskubideen estandarrak betetzen ez dituzten enpresei dagozkien administrazio-zehapenetarako, proposatzen dugun zerga-araudiaren arabera, eta agintari eskudunei bidaliko dizkie.

348. Foru Giza Eskubideen Estrategia bat egitea, foru-politikak gure ordenamendu juridikoaren parte diren Giza Eskubideen Nazioarteko Itunetatik eta arauetatik eratorritako konpromisoekin harmonizatzeko eta koherentzia izateko.

349. “Giza Eskubideen Defentsa” saria abian jartzea eta ospatzea, giza eskubideen eta bake-kulturaren defentsan eta sustapenean egiten duten lanagatik nabarmentzen diren tokiko eta/edo nazioarteko kolektiboak ikusarazteko, bereziki herri-ekimenak ordezkatzeko dituzten kolektiboak dagokienez.

350. Udalerriekin lankidetzan aritzea giza eskubideen defentsan eta aniztasunarekiko errespetuan oinarritutako hezkuntzaren alde, esparru guztietan.

MEMORIA DUEN BIZKAIA BAT

351. Memoria Historikoaren Legea aktiboki aplikatzea foru-eskumenei dagokienez. Memoria Historikoa berreskuratzea, biktimei arreta osoa ematea bereziki azpimarratuz, justizia eta erreparazioa exijituz, berriz ez gertatzeko bermearekin.

352. Sinbologia frankista ezabatzea erakunde eta toki publikoetatik. Frankismoarekin lotutako pertsonei eskainitako tituluak, ohorezko karguak eta dominak kentzea.

353. Bizkaiko Foru Aldundia akusazio gisa aurkeztea egingo dugu gure Lurralde Historikoko frankismo-garaiko biktimei dagokienez Argentinako jurisdikzioan hasitako prozeduran, bai eta Espainiako Estatuko auzitegietan ere, posible dela uste denean.

EUSKERA GIZARTE LOKARRIA

354. Hizkuntza-politiketan inbertsioa handitzea, elkarte-sarea eta euskaltegiak arlo horretako eragile aktibo gisa onartuz, eta, horrela, herritarrek euskara ikasteko aukera izan dezaten.

355. Euskara normalizatzeko programa bat garatzea, batez ere ezagutza eta erabilera mugatua duten udalerrietan.

356. Haurrentzako aisialdiko, kiroleko eta kulturako jardueren programazioa bermatzea, non euskara izango den komunikazio-hizkuntza.

357. Euskararen erabilera bultzatzea, tokiko merkataritza normalizazioaren eragile gisa baliozkotuz.

358. Gutxiengo diren gizarte-kolektiboek euskalduntzea eragozten duten oztopoen diagnostikoa egitea, eta, ondoren, oztopo horiek kentzeko neurriak ezartzea, gizartean integratzen laguntzeko, batez ere biztanleria migratzailearentzat.

ONDARE KOLEKTIBO ETA SOZIALAREN ALDE

359. Bizkaiko kultura-ondarea mantentzea eta berreskuratzea eta, bereziki, ondare industrial berreskuratzea, kultura-sorkuntzarekin eta -sustapenarekin lotutako erabilera publikora bideratuz (entsegu-lokalak, kultura-gelak, lokal autogestionatuak) elkarte- eta gazte-ehunarentzat, “Bizkaia markarako” espazio-ereduetatik aldenduz.

360. Funts bibliografikoak sortzea Foru Liburutegian eta Foru Artxibo Historikoan, emakumeen eta feminismoaren historiarekin, bai eta gizarte-konkistak egin dituzten gizarte-kolektiboekin ere. Bizkaiko lurralde historikoko emakumeen historia berreskuratzea.

361. Bizkaiko gizarte-mugimenduen memoriaren ikerketa-lanak/mapaketa/eraikuntza kolektiboa bultzatzea, gizarte-mugimenduen eskutik eta herritarrentzako irisgarritasun errazeko euskarri elkarreragileen erabilera sustatuz.

362. Lurraldeko memoria historikoa berreskuratzea, biktimei arreta osoa ematea bereziki azpimarratuz, egia, justizia eta erreparazioa exijituz, berriz ez gertatzeko bermearekin.

363. Ondare artistiko kulturala kontserbatzeko politiken alde egitea, obran gastu eta inpaktu handiena duten zaharberritze-prozesuak saihestuz.

364. Industriaren Museoari laguntza irmoa ematea, Gallartako Meatzaritzaren Museoarekin, mineral-kargategiekin, Sestaoko 1. Labe Garaiarekin, Itsas Museoarekin, Ortuellako Kaltzinazio Labearekin edo Arnabal edo Zugaztietako meategiekin batera zirkuitu batean integratuz, Lurraldearen garapen historikoan industria, meatzaritza eta itsasoa balioestea helburu duena.

365. Antzinako meatze-azpiegiturak berreskuratzea, ondarea kontserbatzeko eta lurraldean meatze-jarduera ezagutarazteko.

D) DEMOKRATIKOA DEN BIZKAIA BAT

Ateak zabalik dituen **Bizkaia** bat nahi dugu, non jendea erakundearen parte izango den. Herritarren parte-hartzean, ordezkagarritasunean eta aniztasunean, gardentasunean, kontuak ematean eta tokiko erakundearen kontrol publikoan sinesten dugu. Benetan demokratikoak diren **Aldundia eta Batzar Nagusien** alde.

ARLO PUBLIKOA KUDEATZEKO BESTE MODU BAT

366. UPV/EHUn egindako auditoria independente bat sustatzea, gai publikoen kudeaketaren bikoiztasunei, enpresa publiko eta pribatuen biderketari eta haien eskumenei buruzkoa, bai eta enpresa horietako langileak hautatzeko prozesuei buruzkoa ere, klientelismoa saihestuz eta merezimenduan eta gaitasunean oinarritutako sarbidea bermatuz.

367. Kalitatezko zerbitzu publikoak dituzten foru-baliabideen kudeaketa publikoan oinarritutako eredua defendatzea.

368. 250.000 eurotik edo bi urteko iraupenetik gorako kontratueterako kudeaketa publiko eta pribatuaren egokitasuna aztertzeko unitate bat abian jartzea, zerbitzuak hitzartu, kontratatu eta berriro aurretik, kostuei, enpleguaren kalitatean genero-eraginari, iraunkortasunari eta gizarteratzeari buruzko datuak barne.

369. Kontratazioen eta zerbitzu-emakiden kasuetan, langileen baldintza soziorabial bidezkoak bermatzea balio-kate osoan.

370. Sindikatuak, gizarte-eragileak eta patronalak parte hartzeko gune eraginkor bat sustatzea, kontratazio-pleguetan xedatutakoa betetzen dela zaintzeko. Enpresa emakidadunetako langileen soldata- eta lan-betebeharrak betetzen direla zaintzea.

371. Foru plantillak sendotzea, Foru Plan Estrategiko bat onartuz eta kontratazio prozesu publiko berriak deituz, zahartze oso garrantzitsuari aurre egiten dion kolektibo bat ordezkatzeko, ordezkapena eta erretirarako baldintza duinak bermatuz eta behin-behinekotasuna ahalik eta gehien murrizteko helburuarekin.

372. Foru zorraren herritarren ikuskaritza abian jartzea, kontrol tekniko eta sozialaren pean dauden foru erakunde eta enpresa publikoak barne. Zor ez-legitimoa berriz negoziatzea.

373. Pixkanaka eta lehentasunez, foru-kudeaketan software libreko sistema eragileak eta kode irekiko programak sartzea.

374. Erakundearen laiotasuna sustatzea.

HERRITARREN PARTE-HARTZEARI IREKITAKO ERAKUNDEA

375. Protokolo eta araudi bat garatzea, UPV/EHUko adituekin lankidetzan, herritarrek parte hartzeko eta kontsultatzeo, hurrenez hurren, benetakoa eta eraginkorra, Bizkaiko herritarrak integratuko dituen prozesu dinamiko baten bidez. Herritarren parte-hartzeak prozesu horiei eskainitako erabakitzeo ahalmenari buruz jardun behar du, eta ez du nahastu behar erabakitzailak ez diren kontsultekin edo eskatzeko eskubidearekin.

376. Bizkaiko Foru Aldundiaren Aurrekontu Parte-hartzaileen eredu bat garatzea, aldi berean genero-ikuspegiaren zeharkakotasuna eta haurren interes gorenaren printzipioa ziurtatuz.

377. Alfabetatze digitaleko prestakuntza-ekimenak bultzatzea, eten teknologikoa eta ekonomikoa murrizteko, teknologien erabilera eta parte-hartze digitaleko tresna berriak sustatzeko, betiere aurrez aurreko arreta eta parte-hartzea bermatuz.

378. Herritarrek egindako proposamen, alegazio edo ekarpen guztiei Foru Aldundiak idatziz erantzuteko betebeharra ezartzea.

FORU ALDUNDI GARDENA, KRISTALEZKO HORMEKIN

379. Edukiak modu intuitiboan, eskuragarrian, errazean, egituratuan eta ulergarrian argitaratzea egoitza elektronikoetan eta webguneetan, nabigazioa eta irakurketa erraza erraztuko duen formatu batekin. Foru webguneetan eta egoitza elektronikoetan multimedia-edukiak sartzeko, hala nola irudiak, bideoak edo grafiko didaktikoak eta editagarriak.

380. Herritar guztientzako irisgarritasuna bermatzea, osoko bilkuretako emanaldietan osoko bilkuretako eta batzordeetako informazioa eskuratzea erraztuko duten elementuak sartuz.

381. Herritarren aurrean erakundeen jarduera guztien berri ematea, aurrez aurreko tresna birtual, biltzar bidezko, demokratiko eta irekien bidez. Kargu publikoen agenda publiko egiteko betebeharra.

382. Kudeaketa publikoaren, ekonomikoaren, pribatizazio-prozesuen eta udal/foru zorraren gaineko ikuskaritza herritarra egitea. Hori modu gardenean eta kanpoan egin beharko da erakundeen kudeaketan, eta akatsak zuzentzea, erantzukizunak hartzea eta zerbitzuak pixkanaka birpublikatzea ekarri behar du.

383. Kargu publiko guztiak agenda politikoa argitaratzera behartzea, herritarrek beren lana askatasunez eta gardentasunez kontsulta dezaten.

DEMOKRAZIA ETA GOBERNU ONA

384. Foru Aldundiaren eta hari lotutako eta partaidetutako erakundeek kudeaketa gardentasunaren, gobernu onaren kodeen eta legezkotasuna betetzearen printzipioen mende egongo dela bermatzea, gardentasunaren, kontratazio publikoaren eta gainerako ordenamendu juridikoaren arloan.

385. Gardentasuneko eta Gobernantza Oneko Teknikariaren figura sartzea Bizkaiko Foru Aldundiko eta haren mendeko erakundeetako (Gizarte Laguntzarako Foru Erakundea, enpresa-erakunde publikoak, foru-merkataritzako sozietateak eta foru-partzuergoak) lanpostuen zerrendan.

386. Zerbitzu publikoen kudeaketa publiko eta zuzenaren kontrola berreskuratzea, prozesu horietarako ekintzak eta data zehatzak planteatzen dituzten bideragarritasun-azterketekin.

387. Foru sektore publikoa osatzen duten enpresa eta erakundeetako langileak hautatzeko prozesu publikoak (lehiaketa-oposizioa) bermatzea.

388. Administrazioaren gastua eraginkortasunez kudeatzea, eta, horretarako, hautetsi guztiei soldatak mugatzea eta aholkulariak eta goi-kargudunak proportzioan murriztea. Eginkizun horiek kudeaketa publikoan espezializatutako funtzionarioek beteko dituzte.

389. Euskadin ustelkeriaren aurkako fiskaltza sortzeko eskatzea, eta kontratazioetan, dirulaguntzetan, emakidetan eta hitzarmenetan klientelismoari aurre egiteko protokoloak garatzea.